

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Bakalářská práce

2024

Aleš Kartusek

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

**Opouštění neutrality v Evropě – srovnání politik
Švédska a Rakouska**

Bakalářská práce

Autor práce: Aleš Kartusek

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Karlas, PhD., M.A.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7.2024

Aleš Kartusek

Bibliografický záznam

KARTUSEK, Aleš. *Opouštění neutrality v Evropě – srovnání politik Rakouska a Švédska*. Praha, 2024. 58 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Jan Karlas, PhD., M.A.

Rozsah práce: 96 740 znaků, tj. 53 normostran

Abstrakt

Práce se zabývá vojenskou neutralitou Rakouska a Švédska v reakci na vývoj po ruské invazi na Ukrajinu 24. února 2022. Zaměřuje se především na rozdíly, které v reakci na tento vývoj u obou zemí lze pozorovat, a které v konečném důsledku vedly k rozdílnému rozhodnutí těchto donedávna dlouholetých neutralit. Práce hledá odpověď na výzkumnou otázku, proč některé země nyní neutralitu opouštějí a jiné ne. Za užití metody komparativní studie práce analyzuje a srovnává současnou zahraniční politiku obou zemí a hledá konkrétní rozdíly. Ze srovnání plyne, že Švédsko je oproti Rakousku více Ruskem existenčně ohroženo, že švédská vnitropolitická debata je členství v NATO více nakloněna než ta rakouská, a to jak na úrovni politických stran, tak i na úrovni veřejné podpory, a že prvky švédské identity, jako jsou solidarita a sounáležitost s Finskem vyvedly Švédsko z neutrálního tábora. Mezi těmito důvody pozoruje práce vzájemné ovlivnění, přičemž konkrétní podobnosti jmenuje. Všechny teorie nabízí postačující podmínku k opuštění neutrality, neboť byly nalezeny rozdílné výsledky v analýze u každé teorie.

Abstract

This thesis examines the military neutrality of Austria and Sweden in response to the developments following the Russian invasion of Ukraine on 24 February 2022. It focuses primarily on the differences that can be observed in the two countries in response to these developments, which ultimately led to the divergent decisions of these until recently long-standing neutralities. The thesis seeks to answer the research question of why some countries are now leaving neutrality and others are not. Using the comparative study method, the thesis analyzes and compares the current foreign policies of the two countries and looks for specific differences.

The comparison shows that Sweden is more existentially threatened by Russia than Austria, that the Swedish domestic political debate is more supportive of NATO membership than Austria's, both at the level of political parties and public opinion, and that elements of Swedish identity such as solidarity and belonging with Finland have led Sweden out of the neutral camp. Among these reasons, the thesis observes the interplay and thus the limitation of the potential to be independent of sufficient conditions for leaving neutrality, naming specific similarities.

Klíčová slova

Neutralita, mezinárodní vztahy, realismus, liberalismus, konstruktivismus, bezpečnost, Švédsko, Rakousko

Keywords

Neutrality, international relations, realism, liberalism, constructivism, security, Sweden, Austria

Title/název práce

Abandoning Neutrality in Europe – Comparison of Swedish and Austrian Policies
Opouštění neutrality v Evropě – srovnání politik Švédska a Rakouska

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce doc. PhDr. Janu Karlasovi, PhD., M.A. za podnětné rady a za vstřícné a trpělivé odborné vedení při tvorbě této bakalářské práce.

Obsah práce

Úvod	1
1. Neutralita v mezinárodních vztazích	3
1.1 Neutralita v evropském kontextu	4
1.1.1 Vzestup a pád švédské neutrality.....	4
1.1.2 Čistě vojenská neutralita Rakouska	8
1.2 Proměny vojenské neutrality v Evropě	10
2. Teoretická východiska práce	10
2.1 Vyvažování hrozeb jako odpověď realistů na ústup neutrality	10
2.2 Vliv společenských aktérů a liberální logika neutrality	13
2.3 Konflikt logiky identity a logiky zájmů v konstruktivistickém vnímání identity	15
2.4 Komparativní studie	18
3. Empirická analýza	19
3.1 Neutralita v kontextu teorie defenzivního realismu	19
3.1.1 Míra východního ohrožení Švédska	21
3.1.2 Dosah ruské hrozby do Rakouska	23
3.2 Vliv vnitřních faktorů na neutralitu – liberální analýza	25
3.2.1 Proměna švédské nálady vůči neutralitě	26
3.2.2 Neutralita jako téma rakouské politické debaty	29
3.3 Sebevnímání národní identity a jeho dopad na neutralitu státu – konstruktivistická analýza	32
3.3.1 Dlouhé loučení se solidární neutralitou Švédska	32
3.3.2 Postupná adopce neutrality jako identitárního prvku Rakouska	35
Závěr	37
4. Použitá literatura	39
4.1 Dokumenty, tiskové zprávy a legislativa	39

4.2	Novinové články s uvedenými autory	40
4.3	Ostatní tisk	43
4.4	Odborná literatura	44

Úvod

Neutralita, se jako koncept a téma v teorii mezinárodních vztahů objevuje pouze zřídka. Jedním z hlavních cílů zkoumání mezinárodních vztahů je především výzkum tendencí mezinárodních aktérů vedoucích k mezinárodnímu, či válečnému konfliktu a potažmo přiblížení se vědomosti, jak těmto situacím předcházet. Neutralita je tak často vnímána jako okrajové téma, či jako vedlejší produkt působení mezinárodních vztahů na slabé a malé státy, jejichž rozhodování stejně neurčuje povahu mezinárodních vztahů. Některými je neutralita zlehčována, či je její podstata dokonce popírána.¹ Přesto jsou však neutrální země nedílnou součástí mezinárodního systému a na jejich chování lze pohlížet jako na indikátor vnějších jevů v mezinárodním prostoru.

Nepopíratelným faktem však je, že zemí, které se k neutralitě aktivně hlásí, v současné době ubývá. Důvody pro takové jednání se různí u každé země, která se pro opuštění neutrality rozhodne. Obecnější vysvětlení tohoto jevu nabízejí, ač mnohdy ne jako ústřední téma, velké teorie mezinárodních vztahů.^{2 3} V práci analyzuji tento krok pomocí teorie vyvažování hrozeb, kterou nabízí defenzivní realismus, dále dle liberální teorie pomocí vlivu společenských aktérů, a nakonec analyzuji vliv národní identity jako konstruktivistickou část analýzy. Důraz je tedy kladen především na neutrální, či donedávna neutrální země v evropském regionu, který v současné době vstupuje v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu do nové etapy, co se týče mezinárodní bezpečnosti. Práce je komparativní studií, kde pomocí tzv. Millových metod srovnávám případ Rakouska a Švédska. Tyto země byly zvoleny proto, že jde o subjekty s podobnou vstupní situací, ale s rozdílným výsledkem, tedy že Rakousko u své neutrality setrvalo, ale Švédsko nikoli.

Dosavadní literatura na dané téma se zabývá především omezováním neutrality evropských států po konci studené války. V akademickém diskurzu je rozpracován vliv členství některých neutrálních zemí v EU. Přínos této práce spočívá v analýze dění po 24. únoru 2022, jenž představuje zlomový bod pro bezpečnostní situaci mnoha zemí.⁴ Analýza tohoto

¹ Bush, G. W. (2001, November 20). *President Bush: "No Nation Can Be Neutral in This Conflict."*, from <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/11/20011106-2.html>

² Lottaz, P. (2020). *The Logic of Neutrality. In Permanent Neutrality: A Model for Peace, Security, and Justice*. Lexington Books. <https://books.google.cz/books?id=C5HUDwAAQBAJ>

³ Agius, C. (2012a). Neutrality 'is what states make of it': rethinking neutrality through constructivism. In Manchester University Press eBooks (pp. 32–57). <https://doi.org/10.7228/manchester/9780719071522.003.0003>

⁴ Przetacznik, J. (2022). The EU's foreign, security and defence policy after Russia's invasion of Ukraine. In European Parliamentary Research Service (p. June 2022).

dění je přitom nezbytná pro pochopení vojenské neutrality jako způsobu vedení zahraniční politiky a nalezení odpovědi na otázku, zda je neutralita skutečně v současném světě již „mrtvým konceptem“, jak je někdy v akademické debatě implikováno.^{5 6}

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729456/EPRS_ATA\(2022\)729456_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729456/EPRS_ATA(2022)729456_EN.pdf)

⁵ Goetschel, L. (1999). Neutrality, a Really Dead Concept? *Cooperation and Conflict*, 34(2). <https://www.jstor.org/stable/45083993>

⁶ Agius, C., and Devine K. (2011). “‘Neutrality: A Really Dead Concept?’ A Reprise.” *Cooperation and Conflict*, vol. 46, no. 3, pp. 265–84.

1. Neutralita v mezinárodních vztazích

Neutralita je složitý koncept jiný pro všechny aktéry mezinárodního systému a je jen velice obtížné tento koncept plně teoreticky uchopit. Důvodné opuštění neutrality vyžaduje zásadní změnu v uvažování jednotlivých aktérů, jejíž příčiny mohou být jak politické, ideové, tak i existenční. Tato práce poskytuje náhled na problematiku prismaticem tří hlavních teorií mezinárodních vztahů a poskytuje možnou odpověď v rámci hlavních teoretických směrů na tento bezprecedentní fenomén.

Jak jsem již nastínil výše, neutralitu jako složitý koncept je klíčové pro účely jejího zkoumání správně vymezit. Neutralitu tak nelze vnímat jako jednoduchý koncept, ale jako takový, který na sebe bere mnoho podob. Je tedy možné tvrdit, že každý stát má svou vlastní unikátní formu neutrality.⁷ Teorie však i tento koncept nakonec kategorizovala, aby s ním bylo možné lépe pracovat. Neutralitu tak lze dělit na aktivní a pasivní dle toho, zda je neutralita aktivně využívána jako prostředek mezinárodní politiky, či prostředek izolace. Dále pak permanentní, či tradiční ve vztahu k tomu, zdali se pojem používá ve vztahu ke konkrétnímu konfliktu, či i v mírovém období.^{8 9} (ad hoc, de iure – neutralizace nebo trvalá neutralita, de facto)¹⁰

Neutrální postavení států je spojováno jak s úskalími pro jednotlivé země, tak s výhodami. Dá se tedy říci, že jde o specifické postavení, které je zpravidla výsledkem působení silnějších mocností. S neutralitou je spojena nutnost udržovat akceschopnou a poměrně silnou armádu, jejíž postavení odradí ne-neutrální aktéry, aby tyto neutrální hráče nepohltili do své sféry vlivu, ať již mocenského, či ekonomického. Výhodou neutrálního postavení států je naopak možnost vystupovat v mezinárodních konfliktech jako mediátor a být aktivní na mezinárodní scéně v oblasti lidských práv, či urovnávání sporů. To s sebou nese značné diplomatické výhody, jako jsou široké bezvívazové vstupy pro občany neutrálních zemí, široká diplomatická síť, či zvýšená možnost pořádat, nebo být sídlem mezinárodních konferencí, či organizací.¹¹ V současné době je však pozorován trend, kdy tyto prvky aktivní neutrality zastávají i země, které nelze za neutrální označovat.

V následujících kapitolách pracuji s permanentním pojetím vojenské neutrality, tedy tím, které nelze vztáhnout ke konkrétnímu ozbrojenému konfliktu. S tímto pojetím odlišně

⁷ Kekkonen U. [1967] – „There are as many kinds of neutrality as there are neutral states“

⁸ Agius, C., and Devine K. (2011). pp. 265–84.

⁹ Agius, C. (2012b). *The Social Construction of Swedish Neutrality*. Manchester University Press.

¹⁰ Simpson, A. W. (2018, February 5). *Realism, Small States and Neutrality*. E-International Relations. https://www.e-ir.info/2018/02/05/realism-small-states-and-neutrality/#google_vignette

¹¹ KBSE, OBSE, Rakouské, Finské, Švédské mediace

pracují jak jednotlivé teorie, tak konkrétní praxe jednotlivých států. Obecně lze však pracovat se závěrem, že neutralita je politikou, kdy se stát nezapojuje do válečného konfliktu (non-belligerency), není součástí vojenských aliancí (non-alignment) a ani mimo vojenský konflikt strategicky nepodporuje jednu, či druhou stranu (neutrality). Neutrální země rozsah své neutrality zpravidla deklarují ve své obranné, či zahraniční strategii.¹²

1.1 Neutralita v evropském kontextu

Evropa, jako oblast, kde se mezinárodní vztahy vyvíjí zvláště dynamicky a kde můžeme pracovat se zvýšenou koncentrací světového vlivu je ideální oblastí, kde lze fenomén neutrality zkoumat. Jde o region, který ať už působením mezinárodních organizací, či nedávného mezinárodního vývoje pracuje s velkým množstvím menších mezinárodních aktérů, zároveň zde dochází k významnému mocenskému střetu sféry EU a jeho západních spojenců s Ruskem, s čímž menší státy musejí každý po svém nově pracovat. S koncem studené války a navazujícím mocenským otřesem v Evropě nastala pro země, které byly neutrální ve studené válce, otázka, zda své neutrální postoje nepřehodnotit, či nemodifikovat. Tímto ústupem tlaku od východu tak nakonec do EU přistoupily v roce 1995 i země, které byly doposud vojensky neutrální, tedy Rakousko, Švédsko a Finsko. V té době s počátkem fungování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky můžeme hovořit o omezení neutrální pozice těchto zemí, nikoliv však o jejím zániku.¹³

Zatím poslední velkou zkouškou pro evropské neutrální země byla ruská invaze na Ukrajinu 24.2.2022. Po tomto kroku můžeme vyzorovat další ústup tradičních neutrálních zemí ze své neutrální politiky.

Níže v této práci pracuji zejména se dvěma případy zemí, které tímto novým dilematem procházely. Obě přistoupily do EU v roce 1995, avšak zachovaly si své vojensky neutrální pozice. V nynější proměně mezinárodních vztahů v Evropě však zaujaly jinou strategii. Povaha jejich neutrality tak nabízí zajímavé srovnání.

1.1.1 Vzestup a pád švédské neutrality

Je příznačné, že idea rozdílnosti všech neutralit, o které Irho Kekkonen v roce 1967 mluvil, pochází právě z úst skandinávského politika. V severní Evropě se vskutku vyvinul zcela

¹² Viz níže odkaz na obranné politiky Rakouska a Švédska

¹³ Petersen, K. K. (2003). "Neutrality, a Common Foreign and Security Policy, and Conflict Resolution" The Future of European (and Global?) Security. EUSA 8th Biennial Conference, 12–13. <http://aei.pitt.edu/2908/1/147.pdf>

unikátní způsob provádění mezinárodní politiky, kdy země z celého regionu zachovávají vůči sobě solidaritu a navenek provádějí vesměs neutrální politiku.¹⁴

Zemí a oblastí s jednou z nejdéle trvajících neutralit je Švédsko, jehož neutralitu lze datovat až ke konci napoleonských válek. Tou dobou ztratilo Švédsko definitivně svůj status hegemonické říše mající svoji sféru vlivu a ačkoli získalo po válce Norsko, mocenská pozice Švédska utrpěla. Roku 1809 došlo navíc ve Švédsku k přechodu od absolutní monarchie ke konstituční, čímž došlo k dělbě moci mezi králem a parlamentem, což vedlo k následné demokratizaci země a upuštění od agresivní zahraniční politiky.¹⁵ V průběhu 19. století se pak s formující demokracií začal ve Švédsku a ostatních severských státech formovat demokratický stát na principu konsensualismu z místních malých náboženských komunit. To zásadně ovlivnilo politickou diskuzi v zemi během formování politických stran ve druhé polovině 19. století. Tak vznikl i unikátní model v severských zemích velice úspěšné sociální demokracie, spíše než na třídním konfliktu založené na vnímání politické debaty jako prostoru správy státu jako domácnosti, kde není nikdo vyloučen z jeho fungování.¹⁶ Právě popularita tohoto přístupu později zásadně ovlivnila neutrální směřování země, kdy právě Švédská sociálně demokratická strana (dále jen „SAP“) byla vždy největším zastáncem neutrální zahraniční politiky. Definitivním koncem švédských vlastních mocenských ambicí pak byla nezávislost Norska v roce 1905, kdy i přes nabízenou pomoc Německou říší proti případné norské rebelii¹⁷, kdy se právě i působením sociálnědemokratických sil hrozících stávkami Švédsko Norska dobrovolně vzdalo a přispělo tak významně k vytvoření oné odlišné severské identity, kde raději, než krátkodobý národní zájem byl upřednostněn konsenzus a regionální stabilita. V této době se však Švédsko i přes neúčast v konfliktech nepovažovalo bez dalšího za neutrální zemi.¹⁸

Světové války a meziválečné období pak dále napovídají, jaká byla povaha Švédské neutrality. V první světové válce byly hlavními politickými silami ve Švédsku konzervativci, prosazující neutralitu z ekonomických důvodů a sociální demokracie,

¹⁴ Viz. Výjimečné postavení Dánska k evropské integraci, nedávná neúčast Finska a Švédska na konfliktech, nečlenství Norska a Islandu v EU (byť jsou země důležitými členy NATO v rámci severního křídla)

¹⁵ Deklarace krále Karla XIV: z roku 1818, kde se vyslovil pro odtržení od mocenských ambicí zbytku Evropy a zachování Švédské suverenity pro následující období a následně z roku 1834, kde vyhlásil neutralitu Švédska a apeloval na Rusko a Velkou Británii, aby tento postoj respektovaly

¹⁶ Tzv. princip „folkhem“

¹⁷ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty Manchester University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt155jgn0> pp. 68

¹⁸ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty pp. 85

prosazující neutralitu z principiálních důvodů. Válka měla na švédskou ekonomiku devastující účinky z důvodu nedůvěry mocností dohody a švédských obav o suverenitu vůči Německé říši. Do této doby Švédsko hrálo spíše pasivní roli a jeho neutralita tak byla spíše tou negativní. S meziválečným obdobím však přišla změna nejen v podobě nástupu SAP do vládních pozic, ale také v podobě aktivního členství ve Společnosti národů v podobě proaktivního přístupu k mírovým otázkám. Švédsko samo šlo příkladem, když se v roce 1921 vzdala Ålandských ostrovů. Se zhoršující se bezpečnostní situací a klesající relevancí Společnosti národů však ve druhé polovině 30. let Švédsko svou aktivní neutralitu začalo přehodnocovat, a i pod vládou SAP přijalo novou podobu neutrality spočívající v udržování silné armády a neúčasti na aktivní mírové politice.¹⁹

Druhá světová válka představovala pro švédskou neutralitu těžší zkoušku než první a postupné proměny švédské politiky napovídají, že byl zvolen flexibilnější přístup k neutralitě než u ostatních skandinávských zemí. Na samém začátku války byla vyhlášena neutralita, obchod byl i přes mezinárodní tlak zachován s oběma stranami, se spojenci však byl kvůli německé blokádě až o 70 % nižší. Po začátku zimní války Švédsko i přes odpor vlastního obyvatelstva šlo cestou politiky nevměšování.²⁰ Po vojenských úspěších Německé říše se švédská politika začala spíše přiklánět na německou stranu, kdy hrála zásadní roli při zásobování Německa ocelí, a navzdory Haagským konvencím povolila německým jednotkám přístup na své území. Tento přístup se posléze obrátil s obratem na frontě, kdy došlo k omezování obchodu s Německem a kritice deportací židů. Tento přístup byl přitom kritizován jako oportunistický (především ostatními severskými zeměmi) a izolacionistický. Přístup ukázal silnou flexibilitu švédské neutrality oproti ostatním okolním zemím.

S koncem války a příchodem OSN nastal ve Švédsku opět návrat k aktivní neutrální diplomacii. Pod vládou SAP vkročilo Švédsko do období studené války a zaujalo aktivní, ač neutrální roli, kdy Švédsko udržovalo poměrně silné ozbrojené síly, či moderovalo spory. To vše bylo součástí nové švédské doktríny uvěřitelné neutrality²¹, jež byla pro tlak z obou stran udržována v první polovině studené války, kdy klíčovým bodem švédské neutrality byla neúčast ve vojenských aliancích. Pro tento přístup se Švédsko neúčastnilo ani Evropského společenství ani NATO. Švédsko sice nebylo na hranici se Sovětským svazem,

¹⁹ V roce 1936 Švédsko vystupuje ze Společnosti národů v reakci na italskou invazi do Etiopie a neakceschopnost SN při Španělské občanské válce

²⁰ Až 20 000 dobrovolníků ze Švédska se zúčastnilo války na straně Finska.

²¹ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty pp. 104-107

nicméně finská neutralita za studené války ovlivnila do značné míry tu švédskou, kdy panovala obava, že by švédská angažovanost v západních bezpečnostních strukturách vyvolala konflikt SSSR s Finskem. Švédsko proto ve svých válečných scénářích vždy počítalo s pomocí ze západu, jeho cíl však zůstal stejný, a to zůstat na periferii co se týče vojenských konfliktů. Později začal být rozvíjen aktivistický přístup, kdy Švédsko na půdě OSN spolupracovalo se zeměmi třetího světa, zastávalo roli mediátora, či prosazovalo jaderné odzbrojení. Tento aktivismus vyvrcholil za vlády Olofa Palmeho. Již během jeho vlády však ve Švédsku začalo postupně docházet k erozi tradičního švédského sociálnědemokratického modelu. Jeho následovníci pak s koncem studené války, zejména pak konzervativní vláda Carla Bildta, začali prosazovat v reakci na zlepšení bezpečnostní situace členství Švédska v Evropském společenství.²² Švédsko nakonec podalo přihlášku do ES v roce 1991, a to bez jakýchkoli požadavků směrem ke své neutralitě.²³

K tomu nakonec došlo společně s ostatními neutrálními zeměmi v roce 1995. Švédsko se tak připojilo v rámci Evropské unie i k pilířové struktuře a s tím i se Společné bezpečnostní a zahraniční politice EU. To bylo v průběhu let s Amsterdamskou a Lisabonskou smlouvou ještě posíleno a švédská neutralita tak začala významně upadat. V roce 2002 byla vydána nová švédská obranná doktrína, v níž sice byla zachována politika neúčasti ve vojenských aliancích, ale byla odebrána část o zachování neutrality případě války.²⁴ V roce 2008 už nebyla neutralita zmiňována v těchto dokumentech vůbec.²⁵ Definitivní konec švédské neutrality nastal přihláškou do NATO v roce 2022 v reakci na invazi ruských vojsk na Ukrajinu. To znamenalo definitivní tečku za dvěma stoletími jedné z nejkonzistentnějších neutralit na světě.

Tak, jako se švédská neutralita pomalu rodila od přechodu z imperiálních hegemonických ambic k postavení mimo hlavní světové dění v 19. – 20. století, tak i vlivem globalizace a evropské integrace pomalu zanikala. V mezinárodních vztazích severských států je však i s ohledem na světové války, přihláška do NATO zcela bezprecedentním krokem, srovnáme-li bezpečnostní ohrožení Švédska během světové války a nyní. Porozumění této změně je

²² Dalsjö, R. (2013). The hidden rationality of Sweden's policy of neutrality during the Cold War. *Cold War History*, 14(2), 175–194. <https://doi.org/10.1080/14682745.2013.76586>

²³ Radoman, J. (2021). Military Neutrality of Small States in the Twenty-First Century. In *Springer eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-80595-1>

²⁴ *Statement of Government Policy 1 October 2002*. (2002, October 1). Regeringskansliet. <https://www.government.se/information-material/2002/10/statement-of-government-policy-1-10-2002/>

²⁵ *Statement of Government Policy 16 September 2008*. (2008, September 16). Regeringskansliet. <https://www.government.se/speeches/2008/09/statement-of-government-policy-16-september-2008/>

podstatné pro výzkum neutrality jako konceptu, jelikož to reflektuje změnu ve vnímání v mezinárodních vztahů.

1.1.2 Čistě vojenská neutralita Rakouska

Neutralita Rakouska je oproti Švédsku výrazně mladší, nicméně s existencí moderního Rakouska jako státu je spjata po celou dobu jeho historie. Začátek rakouské neutrality je možné datovat ke konci druhé světové války, kdy bylo Rakousko, podobně jako Německo rozděleno na okupační zóny, což mezi rakouskou společností vyvolalo tzv. mýtus oběti²⁶, tedy přesvědčení, že Rakousko bylo do poválečných sankcí zataženo a že s ním nemělo být nakládáno jako s mocností osy. V poválečné době na představitele Rakouska vyvíjen silný tlak, aby zemi v případě suverenity země zavázali k neutralitě „po švýcarském vzoru“. Po znovuzískání nezávislosti Rakouskou státní smlouvou v roce 1955 se Rakousko pod nátlakem ze západu i východu, kde byla obava, že by se spojilo se SRN, či bylo pohlceno východním blokem k této neutralitě zákonem skutečně zavázalo.²⁷

Vzhledem k účasti Rakouska na Marshallově plánu nebylo znovuvyzbrojení Rakouska zásadní problém pro místní válkou zdevastovanou ekonomiku. Relativně silná rakouská armáda, tak aby byla schopna neutralitu hájit byla v průběhu studené války přijata oběma stranami jako strategicky vhodná.²⁸

Již první kancléř suverénní Druhé rakouské republiky Julius Raab neutralitu, ke které se Rakousko zavázalo interpretoval jako neutralitu čistě vojenskou, nikoli ideologickou. To se projevilo už se sovětskou operací v Maďarsku v roce 1956, kdy Rakousko stálo se svými politickými kroky na straně západu.²⁹ Rakousko i přes relativní odpor rakouské společnosti vůči migraci začalo být vnímáno, a to zejména v zemích východního bloku jako neutrální azylová země, a to dokonce více, než jako vojensky neutrální země.³⁰ S příchodem 70. let a vlády sociální demokracie pod Brunem Kreiskym pak Rakousko zaujalo více aktivní roli připomínajícím švédský model. Podporovalo obchod mezi východem a západem a hrálo důležitou roli při rozhovorech vedoucích ke Konferencím o bezpečnosti a spolupráci

²⁶ Goode, C. F. (2023). THE VICTIM'S MANTLE: Foundations of Austria's First Victim Theory and the Waldheim Affair in the Quadripartite Occupation of 1945-1955. CEU eTD Collection. pp. 3-7

²⁷ Bundesverfassungsgesetz vom 26. Oktober 1955 über die Neutralität Österreichs, BGBl Nr. 212/1955

²⁸ Rendl, A. (1998). Neutrality and the EU: An Austrian View. In *Springer eBooks* (pp. 161–168). https://doi.org/10.1007/978-1-4757-2832-3_12

²⁹ Rendl, A. (1998)

³⁰ Graf, M. (2024). Cold War Austria and Migration from Eastern Europe: Refugees and Labor Migrants. *Austrian History Yearbook*, 1–9. <https://doi.org/10.1017/s0067237824000626>

v Evropě, kdy čtvrtou konferencí KBSE mezi lety 1986-1989 pořádalo. Na mezinárodní scéně se tak mnohdy stavělo i na odpor velmocím studené války, kdy otevřeně kritizovalo porušování lidských práv ve východní Evropě, či tlačilo na USA aby zahrnuly Organizaci pro osvobození Palestiny do jednání o dohodách z Camp Davidu.

V 80. letech pak po hlubší evropské integraci a další proměně studené války opět začala rakouským veřejným prostorem rezonovat možnost členství Rakouska v ES. Ke konci 80. let s vládou Franze Vranitského se členství Rakouska v EU začalo stávat stále více reálnou možností. Členství Rakouska v ES sice bylo nejdříve dle vyjádření sovětských představitelů nepřijatelné, nicméně později bylo dojednáno, že Rakousko případným členstvím nesleví ze své neutrality. V roce 1989 tak na rozdíl od Švédska a Finska podalo přihlášku do ES s vyjednanou podmínkou neutrality.

V roce 1995 se Rakousko k EU připojilo, a tak se začalo podílet na SZBP. Nadále však udržuje vojenský rozměr své neutrality a opakovaně odmítá účast na evropské společné armádě. V ekonomických a jiných politických aspektech se však Rakousko, ač často neochotně jako v případě sankcí bankovního sektoru vůči Rusku³¹ podílí na politice EU. Vojenská neutralita bývá některými označována jako diferenciovaná³² a nekonzistentní v reakci na operace USA v Iráku, kdy v roce 1991 povolila přechod přes své území, u operaci NATO v Kosovu a války proti terorismu však v Rakousku převážil pro-neutrální sentiment.³³

Do dnešního dne tento stav neutrality v rámci stále více se integrující se EU setrval. Neutralita je v Rakousku poměrně populární a tak, ač byla neutralita zprvu pro Rakousko spíše nechtěný koncept uvalený na něj mocnostmi, rakouská společnost se s ní do jisté míry sžila a nyní neutralita dle Rakušanů do identity Rakouska zcela jistě patří. ³⁴Nikoli však již toliko ve formě aktivního neutrálního přístupu jako v 70. letech 20. století, ale spíše ve formě neúčasti ve vojenských aliancích.³⁵

³¹ Schwarz-goerlich, A., & O'Donnell, J. (2024, March 6). Top US official warns Austria over banking with Russia. *Reuters.*, from <https://www.reuters.com/world/europe/top-us-sanctions-official-delivers-warning-austria-russia-2024-03-06/>

³² Pizzinini, A. M., & Ómarsdóttir, S. B. (2024). Austria's Status of Neutrality: The Alpine State's Commitment to the Concept of Permanent Neutrality as a Small State Navigating Increased Global Tension. pp. 42

³³ Pizzinini, A. M., & Ómarsdóttir, S. B. (2024). pp. 43

³⁴ Viz souhrn průzkumů v grafu č. 2 na str. 32

³⁵ De Flers, N. A. (2012). *EU Foreign Policy and the Europeanization of Neutral States.* <https://doi.org/10.4324/9780203235119>

1.2 Proměny vojenské neutrality v Evropě

Z případů výše lze vysledovat, že vlivem vnějších okolností země měnily svou neutrální politiku obdobně. Již za studené války můžeme vyzorovat vysokou aktivitu obou zemí v období détente, výraznou změnou je pak konec studené války a připojení se do struktur Evropské unie, další pak můžeme pozorovat právě nyní v souvislosti s ruskou vojenskou agresí na Ukrajině. S každou takovou změnou přichází zkouška, před kterou jsou neutrální země postaveny. Až donedávna obě země zůstaly po všech takových zkouškách vojensky neutrální, až s nynější vojenskou agresí Ruska na Ukrajině pozorujeme odlišné výsledné chování obou zemí. Z daného pozorování proto vyvstává následující výzkumná otázka.

VO: Proč některé Evropské země ukončily svou vojenskou neutralitu a jiné ne?

K nalezení odpovědi je třeba zkoumat případy u obou možných výsledných variant, čímž zároveň můžeme lépe pochopit, v čem tkví neutralita, jako koncept v 21. století. Pro zkoumání byly vybrány dvě svou povahou neutrální politiky poměrně podobné země, které se nicméně nyní vydávají odlišnou cestou.

2. Teoretická východiska práce

Na proměnu světové bezpečnostní situace v posledních několika letech reagují přirozeně i autoři zastávající a reprezentující jednotlivé teoretické proudy. Doposud se analýzy ovlivněné těmito teoriemi snažily především obsáhnout otázky související s koncem studené války, relevancí starých struktur mezinárodní bezpečnostní politiky z 20. století, či rostoucí vliv nových aktérů, jakým je například Čína. Pozorovatelé sledovali i novou odluku NATO a Ruska a vznik nového rivalitního, až nepřátelského vztahu mezi těmito dvěma aktéry. Mezinárodní vztahy tek v posledních několika letech vstoupily do nového, vysoce turbulentního období v souvislosti s opuštěním operace západních vojsk v Afghánistánu, ruskou invazí na Ukrajinu, válku v Izraeli a Palestině, či dalšími konflikty, vystavující země v mezinárodním systému zcela novým výzvám.

2.1 Vyvažování hrozeb jako odpověď realistů na ústup neutrality

Historicky jedna z nejvlivnějších novodobých tradičních teorií, realismus, si svou relevanci udržela v novějších formách již po více než století, závěry z realistických analýz bývají

důležité jak pro hodnocení, tak i pro utváření podoby mezinárodního systému³⁶. Realismus však v dnešní podobě nepředstavuje již pouze jeden myšlenkový proud. Níže proto nastiňuji, který z proudů realistického paradigmatu jsem zvolil pro tvorbu jedné ze zkoumaných hypotéz a důvody, proč jsem pro účely této práce zvolil defenzivní realistickou teorii, jejíž optikou budu v empirické části analyzovat hypotézu.

Teorie realismu představuje v současné době již široké akademické paradigma, kultivované a rozšiřované během své více než stoleté tradice. Pro tuto analýzu se proto zaměřím na dnes standartní variantu defenzivního realismu představovaného např. Kennethem Waltzem, či Stephenem Waltem. Pro práci volím strukturální neorealistickou variantu, která je podobně jako její neoklasická varianta jako hlavního aktéra mezinárodních vztahů vidí státy, nicméně zasazuje jejich jednání do anarchické struktury mezinárodních vztahů, která jejich jednání určuje.³⁷ Defenzivní rozměr teorie spočívá v tom, že prismatem této teorie nejde mezi státy nejde nutně o maximalizaci moci, nýbrž o maximalizaci své bezpečnostní situace. Tak se děje pomocí reagování na změny v rovnováze moci.³⁸ Země v reakci na to uplatňují v zásadě 2 hlavní strategie při tvorbě aliancí, a to strategii vyvažování, či tzv. „bandwagon“ strategii podle toho, zda se spojují raději s relativně silnějšími, či slabšími aktéry. Slabší státy v této souvislosti mají tendenci volit strategii spojení se se silnějším proto, že musí čelit bezprostřední hrozbě ohrožující jeho existenci, zatímco silnější státy raději balancují hrozbu tak, aby se tímto vyvážením staly zemí, která má potenciál být rozhodující silou pro vnější konflikt. Země v souvislosti s tím nevyhodnocují čistou moc ostatních států, ale spíše to, jakou moc velkou hrozbu pro mě představují. V souvislosti s tím můžeme mluvit o tezi rovnováhy hrozeb, kterou do diskuze realistů přináší Stephen Walt.³⁹ Příkladem různých přístupů tohoto balancování může být např. na začátku druhé světové války odlišný přístup Sovětského svazu, který zprvu benefitoval ze svého „bandwagon“ přístupu, zatímco západní spojenci po opuštění politiky appeasementu balancovaly největší hrozbu, kterou v té době představovalo nacistické Německo.

Neutrální země z logiky věci aliance netvoří, jejich bezpečnostní politika tak spočívá především v udržování co nejsilnější vlastní bezpečnostní pozice a deklarováním, že nezvolí

³⁶ Např. v podobě spoluutváření zahraniční politiky USA Henrym Kissingerem v 60. a 70. letech 20. stol.

³⁷ Rose, G. (1998). Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144–172. <https://www.jstor.org/stable/25054068>

³⁸ Waltz, K. N. (2000). Structural Realism after the Cold War. *International Security*, 25(1), 5–41. <https://www.jstor.org/stable/2626772>

³⁹Walt, S. M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9(4), 3–43. <https://doi.org/10.2307/2538540>

ani jednu z výše popsaných strategií. Takový postup je z bezpečnostního hlediska vhodnější pro země ve stabilních oblastech bez většího výskytu bezpečnostních hrozeb. V případě zkoumaných zemí jde o relativně bezpečnostně stabilní oblast ovšem se zhoršujícím se trendem vzhledem k ruské invazi na Ukrajinu a okolnímu bezpečnostnímu vývoji. Neutralita v oblasti Evropy tak přestává být výhodnou strategií a země jsou čím dál více tlačeny do toho, aby zvolily jednu z výše zmíněných strategií.

Walt ve své práci představuje 4 kritéria, dle kterých státy hrozby vyhodnocují. Jde o kritérium celkové moci, geografické blízkosti zemí, ofenzivními možnostmi a agresivními úmysly případné hrozby. S celkovou mocí se pojí možnosti dané hrozby jako je její populace, přírodní zdroje či ekonomická a vojenská síla. Na kritérium geografické blízkosti je zase odkazováno v případě přímého ohrožení zemí nacházející se ve vzdálenosti, která by bezprostředně nebránila přímému vojenskému střetnutí, což míru hrozby zvyšuje ofenzivními možnostmi daného státu, což opět v okolních státech vyvolává jednu z výše popsaných reakcí, tedy vyvažování, či tzv. bandwagoning. Posledním kritériem jsou pak agresivní úmysly případné hrozby, jež mají tendenci vést spíše k vyvažování takovéto hrozby, jak můžeme pozorovat na příkladu napoleonských válek, či druhé světové války.⁴⁰ Vzhledem k tomu, že v daném kontextu hovoříme o posuzování hrozeb a v kontextu zajištění především vlastní bezpečnosti, je na místě volit defenzivní variantu teorie, která strategie obou zemí nejlépe adresuje. V práci budu především hledat důvod rozdílnosti výsledku bezpečnostního dilematu obou zemí, tedy proč Rakousko setrvalo ve své relativně nezávislé pozici i po proměně mezinárodního prostředí a proč Švédsko naopak definitivně opustilo svou mnohaletou tradici neutrální země přistoupením do NATO v březnu 2024. Tyto faktory⁴¹ a výsledky budou zkoumány v empirické kapitole práce.

V empirické části práce tedy budu zkoumat relevanci realistického vysvětlení na základě následující hypotézy:

H1: Rozdílný přístup Švédska a Rakouska k opuštění neutrality vysvětlují vnější bezpečnostní hrozby.

Opuštěním neutrality je pro účely hypotézy myšlena změna postojů země s dříve

⁴⁰ Walt, S. M. (1987). Explaining Alliance Formation [JSTOR]. In *The Origins of Alliances* (pp. 21–26). Cornell University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt32b5fc>

⁴¹ Walt, S. M. (2022). What Are Sweden and Finland Thinking? *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2022/05/18/nato-sweden-finland-russia-balance-threat/>

samostatnými tendencemi v oblasti bezpečnostní politiky na straně jedné a setrváním u neutrality pak udržení si bezpečnostně neutrálního postavení. Hypotéza především reflektuje vstup Švédska do bezpečnostního bloku NATO.

2.2 Vliv společenských aktérů a liberální logika neutrality

Abychom vzali v úvahu i další hlavní teorie mezinárodních vztahů, je potřeba podívat se na dané případy i optikou liberalismu. Liberalismus, podobě jako realismus prošel od svých začátků značným vývojem. Oproti realismu teorie mezinárodních vztahů nenabízí systematický text, který by jednotlivé liberální teorie zařadil. Nicméně to neznamena, že by se jednotlivé podteorie a jednotlivé liberální teze nevytvořily separátně od sebe.⁴² Liberalismus nám přináší 3 základní teze. První je odmítnutí cyklického uspořádání mezinárodních vztahů, a tady z něj plynoucí existence jeho vývoje, druhá je výhodnost kooperace mezi státy, a tedy teze hry s nenulovým součtem a třetí, že modernizace a vědecký pokrok v kombinaci s liberálním politickým vývojem promítajícím se do vzniku mezinárodních organizací, proměny vnitropolitického zřízení zemí a mezinárodní závislosti jsou těmi znaky, které mezinárodní vztahy transformují a mění.

Liberální teorie zahrnuje mnoho aspektů, které není možné v celé své šíři v bakalářské práci obsáhnout. Z liberální systematiky můžeme vyčíst liberalismus republikánský, vojenský, institucionální, sociologický, či kognitivní v souvislosti s tím, jaký liberální aspekt ta, či jiná liberální teze zkoumá. Já se v práci zaměřím na zkoumání domácí politiky a zájmy domácích aktérů u obou zemí a na rozdíly, které v dané oblasti nacházíme.

Zásadní rozdíl oproti realistické teorii je ve vnímání toho, kdo je aktérem mezinárodních vztahů. Zatímco realisté upřednostňují stát jako jediného aktéra mezinárodních vztahů, liberálové roli států samotných upozaďují a naproti tomu vyzdvihují důležitost jiných aktérů. Tito aktéři mohou mít různorodou povahu. Analýzu těchto aktérů je možno založit na sledování domácí politiky daného státu, či působení trans-nacionálních jevů, organizací a aktérů.⁴³ Tito aktéři pak svým vlivem na jednání suverénních zemí reálně tvoří mezinárodní politiku tím, že: mění postoje států, tvoří mezinárodní pluralismus, omezují státy v důsledku mezinárodní závislosti, mění schopnosti vlád ovlivňovat jiné vlády a dávají za vznik

⁴² Zacher, M. W., & Matthew, R. A. (1995). Liberal International Theory: Common Threads, Divergent Strands'. In *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge* (pp. 107–150). Charles W. Kegley.

⁴³ Nye, J. S., & Keohane, R. O. (1971). Transnational Relations and World Politics: An Introduction. *International Organization*, 25(3), 329–349. <https://doi.org/10.1017/s0020818300026187>

autonomním aktérům.

Jak jsem již nastínil výše, jedním ze základních liberálních předpokladů je přednost tzv. společenských aktérů, tedy jednotlivců a soukromých skupin (bottom-up přístup k mezinárodním vztahům). Průměrné rozhodování těchto skupin pak utváří základní předpoklady k tomu, jak se bude rozhodovat stát. Společenští aktéři jsou pak průměrně averzní k riziku a rozhodují se spíše racionálně. Přitom své materiální a ideové zájmy tyto aktéři definují relativně nezávisle na politické situaci. Zároveň však současní liberálové odmítají, že by toto pravidlo rozhodování platilo pro všechny takové aktéry. V závislosti na jistých vnějších faktorech a incentivách může docházet k tomu, že se častěji společenští aktéři budou chovat rizikověji, či iracionálně, ač takový přístup není nutně efektivní pro celou společnost. Ke konfliktním společenským požadavkům a ochota aktérů užití donucovacích metod k jejich řešení přispívají dle Andrewa Moravcsika především 3 faktory: protichůdná fundamentální přesvědčení o fungování společnosti, konflikt o vzácné přírodní zdroje a nerovnováha v rozdělení politické moci.⁴⁴

Další liberální tezí, kterou budu zohledňovat při analýze, pak je to, že zájmy států určují vládní představitelé, na základě toho, či zájmy na domácí půdě určí za zájmy státní. Stát samotný tak pro tuto teorii nejsou v zásadě aktéři, nýbrž pouze „prostředník“, skrze který se projeví zájmy vnitřních aktérů. To však neznamená, že by se přes takový prostředník dostávaly na povrch zájmy všech vnitřních aktérů. Instituce ve státě svým obsazením a nastavením jisté zájmy zvýhodňují, při nastavení zahraniční politiky státu je tak důležitá interpretace takového zájmu i státními představiteli, kteří budou zohledňovat zájmy určité skupiny.⁴⁵ V souvislosti s tezí výše pak, pokud je taková skupina příliš úzká, vede to ke konfliktním mezinárodním vztahům. Zájmy těchto hlavních relevantních skupin pak určí cíle, kterých se stát bude nažít docílit. Tyto cíle pak nemusejí být nutně dosažení moci, bezpečí, suverenity či ekonomického prospěchu.⁴⁶

Do hry zde také vstupuje teorie vzájemné závislosti, jako jednoho z klíčových aspektů, který ovlivňuje zájmy jednotlivých aktérů. Provázanost mezi aktéry, tak vede k neochotě mezi takovými vést konfliktní způsob mezinárodní politiky.⁴⁷ Právě ve směru k izolaci od

⁴⁴ Moravcsik, A. (1997). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization*, 51(4), 516–517. <https://doi.org/10.1162/002081897550447>

⁴⁵ Moravcsik, A. (1997).pp. 518-519

⁴⁶ Moravcsik, A. (1997).pp. 520

⁴⁷ Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2011). Interdependence in World Politics. In *Power and Interdependence* (pp. 3–20). Addison-Wesley Longman.

ruského vlivu musely evropské země přijmout nepříjemná opatření jako způsob vedení konfliktu s neliberální východní hrozbou. Zde pak pozorujeme značné rozdíly v ochotě evropských zemí zavádět sankce vůči Rusku v rámci společného postupu EU, které jsou obě zkoumané země součástí. Právě tato již existující provázanost zde totiž stojí jako překážka k nastavení konfliktnějších vztahů.

Obě země pro tento případ vycházejí z podobných vstupních podmínek, jejich domácí aktéři přitom mají o fungování společnosti v zásadě podobné představy a poměrně rovnovážné rozdělení politické moci. Z vychýlení rovnováhy v mezinárodních vztazích v Evropě viní liberálové ve většině Rusko⁴⁸ ⁴⁹na jehož málo předvídatelné akce musejí obě země nyní reagovat. U vztahů obou zemí směrem k tomuto potenciálnímu bezpečnostnímu ohrožení pak ale můžeme částečně pozorovat naplnění všech výše zmíněných faktorů, které dle Moravcsika napomáhají konfliktním vztahům. Právě za takto podobných podmínek však pozorujeme odlišné výsledné jednání států. Otázkou tedy je, proč švédští domácí aktéři vidí jako nejvýhodnější možnost v reakci na nastalou krizi připojit se k NATO, ale ti rakouští raději setrvávají u neutrality.

Proto jsem níže formuloval hypotézu, která by nejvíce odpovídala zvolené liberální teorii. Budu tedy zkoumat především relevanci výroku níže.

H2: „Zájem Švédska o členství v NATO a nezájem Rakouska o členství v NATO je dán rozdílnými zájmy jejich vnitrostátních společenských aktérů.“

2.3 Konflikt logiky identity a logiky zájmů v konstruktivistickém vnímání identity

Zapojením prvků obou hlavních pozitivistických teorií mezinárodních vztahů sice analýza přinese pohled optikou tohoto zásadního teoretického konfliktu, nicméně analýza by v tomto případě pozbývala prvek, který nabízejí kritické teorie mezinárodních vztahů. Ty na rozdíl od tzv. problem-solving theories nezkoumají, jak mezinárodní vztahy co nejefektivněji řídit v předem daném systému, ale kladou si za cíl zjistit, jak dané uspořádání vzniklo a jak se

⁴⁸ McFaul, M. (2014). Faulty Powers: Who Started the Ukraine Crisis? *Foreign Affairs*, 93(6), 167–178. <http://www.jstor.org/stable/24483933>

⁴⁹ Ikenberry, J. (2022). Why American Power Endures: The U.S.-Led Order Isn't in Decline. *Foreign Affairs*, 101(6), 56–73.

proměňuje⁵⁰. Z rodiny kritických teorií mezinárodních vztahů jsem se pro svou práci rozhodl zohlednit teorii konstruktivismu, jakožto v současné době nejzohledňovanější kritické teorii mezinárodních vztahů. Pomocí té vytvořím třetí hypotézu, která takto doplní analytický obraz, která tato práce poskytne.

Konstruktivismus, podobně jako již zmíněný defenzivní neorealismus a zmíněné teorie liberalismu zahrnuje několik tezí, které budou ověřovány. Tyto teze reflektují jak povahu mezinárodního systému, institucí, aktérů, tak i logiku jejich rozhodování. V práci se zaměřuji právě na tyto faktory.

V oblasti uspořádání mezinárodního systému konstruktivisté nezpochybňují závěry tradičních teorií o jeho anarchické struktuře, nicméně tuto anarchii nepovažují za sebevysvětlující. Rozdílně se budou státy rozhodovat v situaci, kdy jde o anarchii mezi nepřátelými aktéry a anarchii mezi spojenci. Toto nastavení vztahů přitom určují sociologické faktory.⁵¹ Wendt rozlišuje 3 tzv. kultury anarchie, ve kterých mezinárodní systém funguje. Anarchii hobbesovskou, kdy vztahy mezi státy jsou v zásadě nepřátelské a cílem jejich chování je zničit, či ovládnout ostatní aktéry. V rivalitní lockeovské kultuře anarchie se aktéři respektují a soupeří spolu o co nejlepší postavení a v přátelské kantovské kultuře anarchie spolu státy spolupracují.⁵²

Tyto kultury tvoří aktéři mezinárodního systému na základě své mezinárodní identity a z nich plynoucích zájmů. Ty pak v reakci na chování jednotlivých aktérů dávají za vznik sdíleným hodnotám a pravidlům. Sdílené významy na úrovni mezinárodního systému pak aktéři znovu vyhodnocují a reflektují se svých zájmech. Tyto zájmy pak určují mezinárodní identitu daného aktéra. Takto cyklicky je, dle konstruktivistů, tvořena kultura mezinárodního systému popsaného výše.⁵³

Základem analýzy bude zkoumání identity obou států, kterou je třeba nejdříve definovat. Zde konstruktivistům pomáhá sociální psychologie, která definuje tzv. kolektivní identitu, jako způsob, který se subjekt ve společenství sám definuje a vnímá a definuje své místo v ní. Čili na základě této kolektivní identity, aplikováno na mezinárodní vztahy, státy hledají své místo v mezinárodním společenství mezi jinými státy, tím že náleží k nějaké skupině a proti

⁵⁰ Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium*, 10(2), 128. <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>

⁵¹ Wendt, A. (1995). Constructing International Politics. *International Security*, 20(1), 71. <https://doi.org/10.2307/2539217>

⁵² Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391–425. <http://www.jstor.org/stable/2706858>

⁵³ Griffiths, M., O'Callaghan, T., & Roach, S. C. (2002). Constructivism. In *International Relations: The Key Concepts* (pp. 51–53). Routledge.

jiné se vymezuje. Takto vznikají a časem se i vyvíjí národní, či mezinárodní identita. Je však třeba myslet i na to, že každý subjekt má takových identit vícero v závislosti na konkrétním kontextu, ve kterém se daný subjekt rozhoduje. Například evropské státy budou na jistý vnější problém mít stejný názor, ale v jiné mezi sebou přitom mohou mít spory.⁵⁴

Další teze, kterou v práci reflektuji je tezí o logice rozhodování aktérů v mezinárodním systému. Zde konstruktivisté rozlišují mezi logikou výhodnosti a logikou vhodnosti při rozhodování. Zatímco logika výhodnosti, typická pro tradiční teorie, se zaměřuje na maximalizaci užítku pro daného aktéra, logika vhodnosti, dle které se dle konstruktivistů státy rozhodují, do rozhodování zahrnuje i jiné rozměry. Tyto jsou dány především společenskými normami, hodnotami a očekáváním a přirozeností než nutně jen ekonomickou a bezpečnostní výhodností daného postupu.⁵⁵ V případě NATO a jeho expanze na východ je například některými zastánci konstruktivistické teorie argumentováno, že před tím, než byly země z východní Evropy přijaty do této bezpečnostní komunity, byly spíše na základě logiky vhodnosti než výhodnosti zaváděny postupy, jakými se tyto země měly přiblížit standardům západní komunity.⁵⁶

A právě konflikt mezi vhodností (rozhodování na základě identity) a výhodností (rozhodování na základě zájmu) bude jedním z klíčových předmětů zkoumání problému konstruktivistickou optikou. Risse přibližuje ve své práci tento konflikt blíže jako konflikt logiky „zájmu“ – tedy takové, kdy aktér racionálně kalkuluje cíle a prostředky k jejich dosažení, a právě výše zmíněné logiky „identity“. Risse dospívá k závěru, že převáží ta logika, která v daném aktérovi je jasněji definována. Pokud má stát lépe a jasněji definované zájmy než svůj individuální postoj, bude rozhodovat racionálně dle logiky výhodnosti. Pokud je však mezinárodní identita státu silnější a jasnější než výsledky jeho racionální kalkulace, převáží rozhodování na základě logiky vhodnosti. Při nejasném směřování obojího pak je téměř nepředvídatelné, jakým směrem se stát bude ubírat.⁵⁷

V současné době pozorujeme v Evropě, alespoň ve vztazích s východem, proměnu kultury anarchie mezinárodního systému směrem ke svým nepřátelštějším variantám. Taková

⁵⁴ Risse, T., Engelmann-Martin, D., Knope, H.-J., & Roscher, K. (1999). To Euro or Not to Euro? *European Journal of International Relations*, 5, 154–155.

⁵⁵ March, J. G., & Olsen, J. P. (2011). The Logic of Appropriateness. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199604456.013.0024>

⁵⁶ Gheciu, A. (2005). Security Institutions as Agents of Socialization? NATO and the ‘New Europe.’ *International Organization*, 59(4), 973–1012. <http://www.jstor.org/stable/3877834>

⁵⁷ Risse, T., Engelmann-Martin, D., Knope, H.-J., & Roscher, K. (1999), pp. 157-158

situace staví stále neutrální evropské země do zcela nové situace, která podhaluje sílu a povahu jejich národní identity. Tím, jestli je rakouská neutralita hlouběji zakořeněna, že byla zachována i po proměně kultury anarchie, a jestli povaha švédské identity neutrality dovolovala tuto neutralitu opustit a začlenit se do hodnotových struktur se zabývám v empirické části této práce. Jiné vysvětlení by se nabízelo v tom, že rakouská prozápadní identita není oproti té švédské tak silná, a tak může často nad vhodností vítězit spíše výhodnost zachování neutrality v jistých aspektech, jako je např. oblast obchodu s ruskými přírodními zdroji. Každopádně lze vycházet ze závěru, že u neutrálních zemí dochází se zhoršením bezpečnostních podmínek v mezinárodní komunitě k testování, zda je možné neutrální mezinárodní politiku v Evropě stále udržet a jak silně musí být identita neutrality zakořeněna, aby jí současný turbulentní vývoj nevyvrátil.

Na základě výše popsaného testuji výše zmíněné konstruktivistické prvky opouštění neutrality ve zkoumaném případě pomocí následující hypotézy:

H3: Rakousko a Švédsko volí jako vhodný odlišný přístup k neutralitě v momentální povaze mezinárodní anarchie na základě odlišné povahy jejich mezinárodní identity.

2.4 Komparativní studie

Pro zodpovězení výzkumné otázky práce a pro otestování všech zmíněných teorií mezinárodních vztahů byla zvolena metoda komparativní studie. Výzkum je postaven na tzv. Millových metodách⁵⁸, konkrétně metodě rozdílu⁵⁹, dle které byly do komparace vybrány vhodné případy s podobným charakterem, ale rozdílným výsledkem. Testovány pak jsou koncepty formulované v jednotlivých hypotézách a zdali jsou postačujícími podmínkami pro tento rozdílný výsledek. Jako závisle proměnnou je zvolen právě koncept vojenské neutrality, kterým se zabývám v úvodní kapitole práce. Nezávisle proměnnými jsou pak klíčové aspekty jednotlivých teorií čili koncepty vyvažování vnějších bezpečnostních hrozeb, činnosti vnitřních společenských aktérů a národní identity. Hypotézy jsou postaveny tak, že v Případě Švédska všechny předvídají proti-neutrální výsledek, zatímco v případě Rakouska výsledek pro-neutrální.

⁵⁸ Etzioni, A., & DuBow, F. (1970). *Comparative perspectives : theories and methods*. Little Brown., pp. 207-208

⁵⁹ Mill, J. S. (1843). *A System of Logic* (Vol. 1). John W: Parker. pp. 455

Tabulka č. 1 – teoriemi předpokládané výsledky⁶⁰

	Vyvažování hrozeb	Zájmy vnitřních aktérů	Národní identita	Neutralita
Švédsko	1	1	1	1
Rakousko	0	0	0	0

Pozn.:

1 = proti-neutrální předpokládaný výsledek

0 = pro-neutrální předpokládaný výsledek

Z hlediska povahy výzkumu tzv. Millovou metodou rozdílu pak pro potvrzení teorií bude klíčové, aby se pozitivní, v tomto případě proti-neutrální výsledky (předmětem zkoumání je opouštění neutrality) neobjevovaly v obou zkoumaných případech. Potom bychom hypotézu, jako kauzální podmínku mohli vyloučit.

3. Empirická analýza

Tyto předpoklady budou v empirické části práce podrobeny měření. Vzhledem k tomu, že každá z teorií pracuje s jinými daty, je třeba výzkum pro každou jednotlivou teorii přizpůsobit dle toho, co daná teorie zkoumá. K tomu primárně pracuji se zavedenými odbornými pracemi na daná témata, které mi pomáhají při práci se složitými koncepty a jejich převodem na měřitelné proměnné. Poznatky z odborného diskurzu pak doplňuji relevantními veřejně dostupnými daty, jako jsou výroky představitelů státu, politická a bezpečnostní situace v zemích, ekonomická data, bezpečnostní strategie či např. legislativa zkoumaných zemí.

3.1 Neutralita v kontextu teorie defenzivního realismu

Pro realistickou teorii představuje neutralita problematický koncept. Nezapadá totiž do konceptu realistické teorie tak dobře, jako je tomu u ostatních teorií. Proto se často realisté s neutralitou buďto vůbec nevypořádávají, či jí označují za anomálii vzniklou působením

⁶⁰ Zdroj: Autor

vnějších sil. V centru realistického myšlení je státní suverenita a její ochrana a realistická teorie dává státům na výběr mezi dvěma možnostmi, jak se s ohrožením této vypořádat, a to sice výše zmíněné vyvažování a bandwagoning. Neutralita, jako třetí cesta, je tak viděna jako absence projevu moci, či jako projev moci třetích, mocnějších zemí, které suverenitu těchto zemí jedním z výše zmíněných postupů chrání, jako např. nárazníkovou zónu v případě konfliktu.⁶¹

Pro evropské země je možné počítat se zeměmi, které by teoreticky mohly vystupovat jako bezpečností hrozby. Jsou jimi USA, Rusko, Čína, Německo a případně Velká Británie. Výrazné změny bezpečnostní politiky z důvodu ohrožení Čínou lze vyloučit pro geografickou vzdálenost, čímž Čína pro Švédsko i Rakousko nepředstavuje v současné době existenční bezpečnostní riziko. Pokud jde o Velkou Británii, Německo a USA, pak tyto zase můžeme vyloučit na základě kritéria neagresivních úmyslů vůči oběma zmíněným zemím. Žádné z těchto zemí, ač by tedy mohly na základě omezeného výběru kritérií hrozbu představovat (zejména celková moc a ofenzivní možnosti) hrozbu ve skutečnosti nepředstavují. Odlišným případem je v tomto případě Rusko. Zde jde o poměrně geograficky blízkou zemi oběma zemím a zemi s relativně agresivními úmysly. Předmětná hrozba pro účely této práce je tedy hrozbou z ruského jednání, jež je podnětem pro okolní země, aby tuto hrozbu buď vyvážily, nebo aplikovaly strategii bandwagon.

Vstup neutrálních zemí do EU po druhé světové válce je pak vnímán jako důsledek sníženého působení třetích zemí a důkaz toho, že tyto země nebyly neutrální dobrovolně, a že je obecnou preferencí volit mezi bandwagoningem a vyvažováním. Po takovém vývoji došlo k posunu vnímání toho, jak lze suverenitu chránit. Země se začaly začleňovat do struktur západních spojenců a ač vojenskou neutralitu v oslabené míře udržovaly, její role pro ochranu existence a suverenity daných zemí oslabila. Po tom, co evropská bezpečnost začala psát svou novou kapitolu v únoru 2022, byly prostředky ochrany, které neutralita nabízí oslabeny, či mnohdy zcela vymizely. Švédsko se nově vzniklou bezpečnostní hrozbou společně s Finskem rozhodlo vyvážit definitivním opuštěním neutrality, Rakousko situaci takto zatím nevyhodnotilo.⁶²

Pro to, abych našel rozdíly mezi švédským a rakouským přístupem s pomocí realistické

⁶¹ Simpson, A. W. (2018, February 5). *Realism, Small States and Neutrality*. E-International Relations. https://www.e-ir.info/2018/02/05/realism-small-states-and-neutrality/#google_vignette

⁶² Austin, D. A. (1998). Realism, Institutions, and Neutrality: Constraining Conflict Through the Force of Norms. *Commonwealth: A Journal of Political Science*, 9, 37–56. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2067215

teorie aplikují výše nastíněný teoretický rámec. Budu tedy zkoumat všechna 4 kritéria Stephena Walta pro posuzování hrozeb (tedy moc, geografickou blízkost, ofenzivní kapacitu a agresivitu) a hledat, zda je na základě těchto Rusko pro Rakousko menší hrozbou než pro Švédsko a otestuji tak svou první hypotézu pod vedením realistické teorie.

3.1.1 Míra východního ohrožení Švédska

Realistická teorie se zabývá ohrožením existenčním, nebudu tedy v této kapitole zkoumat ohrožení švédských, či skandinávských hodnot. Namísto toho předmětem analýzy je materiální ohrožení švédské suverenity. Ta byla takto již od dob konce napoleonských válek a nezávislosti Norska roku 1905 existenčně ohrožena redukcí Švédska na periferní malý stát. Tento existenční kalkul v podobě popsané níže od této doby pozorujeme v postupně proměňující se bezpečností situaci Evropy.

Prvním kritériem, které přichází v realistické analýze v úvahu je rozdíl v moci obou zemí. Celková neboli agregátní moc v sobě zahrnuje celou řadu faktorů, jako jsou počet obyvatel, ekonomická síla, přírodní zdroje a vojenská kapacita.⁶³ Ve všech těchto kategoriích má přirozeně Rusko svou velikostí výrazně navrch, ač se Švédsko jako součást EU může za konkurenta Ruska považovat. V počtu obyvatel Švédsko se svými 10 miliony obyvatel oproti Rusku s bezmála 150 miliony výrazně zaostává, přírodní zdroje, ač tyto Švédsko nepostrádá hovoří také ve prospěch Ruska se strategickými zásobami ropy a plynu, na jehož dodávkách byla donedávna závislá většina Evropy.⁶⁴ Se svým počtem obyvatel i industriálními kapacitami ruské vojenské možnosti výrazně převyšují ty švédské i ve vojenské oblasti, kdy ruská armáda, ač nyní podnikající vojenské operace, stále disponuje výraznou převahou se zhruba 1,4 miliony vojenského personálu⁶⁵ oproti švédským zhruba 25000 vojákům.⁶⁶ I samo Švédsko v dobách své nejaktivnější neutrality v případě invaze ze strany SSSR počítalo s eventuální pomocí ze strany NATO, které i přes švédskou neutralitu působilo jako jakási bezpečnostní záruka Švédska⁶⁷ a jehož kapacity, byli-li by přidány do

⁶³ Walt, S. M. (1987). Explaining Alliance Formation [JSTOR]. In *The Origins of Alliances* (pp. 17–26). Cornell University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt32b5fc>

⁶⁴ *Energetická krize: tři koordinovaná opatření EU ke snížení účtů za energii*. (2024, March 28). Evropská Rada, Rada Evropské Unie, from <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/eu-measures-to-cut-down-energy-bills/>

⁶⁵ The Associated Press. (2022, December 21). *Russian military announces plan to expand, create new units* | AP News. AP News, from <https://apnews.com/article/putin-finland-sergei-shoigu-ee953abf7f9bf217ccdaa61ec1b35ddd>

⁶⁶ Wilhelmus, L., & Juhola, T. (2024, March 13). *Katso grafiikoista, miten Suomen ja Ruotsin sotilaallinen voima eroaa*. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/a/74-20076173>

⁶⁷ Chicago Tribune. (1994). *Sweden secretly assisted NATO's cold war defense.*

rovnice by obrátily výsledek dané analýzy. Pro neutrální Švédsko však Rusko bezpečnostní hrozbou je a s nedávným vývojem v ruské zahraniční politice⁶⁸ se míra této hrozby výrazně zvýšila.

Ohledně zeměpisného ohrožení sice Švédsko není až na krátký úsek námořní hranice v Baltském moři přímým sousedem Ruska. V historii ještě před švédskou neutralitou však můžeme pozorovat rivalitu právě s Ruskem, která vedla ke ztrátě Pobaltí a Finska. Tento stav ohrožení Ruskem z východu a jeho vnímání lze pozorovat i v následujících letech, kdy již Švédsko neutrální bylo, ať již jde o období druhé světové války, či období studené války. Švédsko navíc hned za svými hranicemi má možnost pozorovat počínání Ruska vůči Finsku, které je geograficky ohroženo přímo, když sdílí s Ruskem dlouhou pozemní hranici. Agresivní ruská politika představovala ve vztahu s Finskem několikrát pro Švédsko bezpečnostní dilema, ať již jde o vysílání dobrovolníků během zimní války, či zohledňování finské bezpečnostní situace při švédské debatě o vstupu do ES. Z výše popsaného lze jasně vypožorovat, že vzájemná geografická poloha Švédska a Ruska představuje pro Švédsko relativně citelnou bezpečnostní hrozbu, již se bezpečnostní politika Švédska musí dlouhodobě vypořádávat. V kontextu nedávných událostí pro roce 2022 pak tyto obavy lze jen potvrdit vznesenými ruskými nároky v baltském moři na Estonsku a Finsku.⁶⁹ Švédští vojenští představitelé pak takové narušení vnímali jako ohroženo nejen svých zájmů, ale i zájmů NATO, které považovali z hlediska regionální bezpečnosti za totožné.⁷⁰

V oblasti ofenzivních kapacit lze pozorovat odklon případných ruských jednotek směrem na Ukrajinu a následné oslabování Ruska v jiných oblastech, například arménský plán na opuštění Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti v reakci na vývoj konfliktu v Náhorním Karabachu.⁷¹ S demonstrací vojenské síly, postupnými mobilizacemi⁷² ruského obyvatelstva a protizápadní propagandou ovlivňující veřejné mínění ruského obyvatelstva

from <https://www.chicagotribune.com/1994/02/12/sweden-secretly-assisted-natos-cold-war-defense/>

⁶⁸ SvD, & Tt. (2013, November 6). Ryska bombflyg övade mot Sverige. *SvD.se*. <https://www.svd.se/a/334f70f0-c838-3256-b82a-306a4721692d/ryska-bombflyg-ovade-mot-sverige>

⁶⁹ Kirby, P. (2024, May 22). *Baltic warning over Russian plan to move sea borders*. <https://www.bbc.com/news/articles/c6pp15v1lwzo>

⁷⁰ Martin, L. (2024, May 22). Putin has 'both eyes' on Gotland, warns Sweden's army chief. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/russia-putin-eyes-sweden-gotland-baltic-sea-army-chief/>

⁷¹ Deutsche Welle. (2024, June 14). Armenia to quit Russia-led CSTO military alliance. *dw.com*. <https://www.dw.com/en/armenia-to-leave-russian-led-csto-security-bloc/a-69348061>

⁷² Chernysh, A. (2024, March 22). *GLIMPSE INTO MOBILIZATION IN RUSSIA: OVERVIEW, METHODS AND PROSPECTS - Prism Ua*. Prism Ua. <https://prismua.org/en/english-glimpse-into-mobilization-in-russia-overview-methods-and-prospects/>

proti zemím Západu⁷³ však oproti stavu před rokem 2022 Rusko do budoucna působí jako závažnější bezpečnostní hrozba než dosud. Takový jev však můžeme sledovat již delší dobu, a to s postupným ozbrojováním Ruska po konci studené války.

Pokud jde o agresivní úmysly států, pak jednání Ruska ve 21. století je ukázkovým příkladem země, která dle Stephena Walta je ostatními jako agresivní vnímána a proti které budou státy, bez ohledu na ostatní faktory, jako je celková moc vyvažovat. Takovou reakci pak můžeme také pozorovat u konání okolních zemí, kdy dokonce i některé středoasijské země přistupují k vyvažování namísto bandwagoningu.⁷⁴ Švédsko Rusko jako agresora rozhodně vnímá a to napříč téměř celým politickým spektrem. Rusko tak z pohledu Švédska rozhodně toto kritérium splňuje.

Z výše uvedeného se míra existenčního ohrožení pro švédskou suverenitu značně zvýšila a ač zatím Švédsku zřejmě v nejbližších měsících či letech nehrozí vojenský střet s Ruskem, sledováním dění v okolních zemích, jako jsou Gruzie, či Moldavsko podniká Švédsko kroky, aby se v budoucnu nesetkalo s podobným osudem. Existence v blízkosti Ruska se v průběhu 21. století stává čím dál méně bezpečnou a ozbrojená neutralita tak přestává být ve Skandinávii zárukou spolehlivé ochrany suverénních hranice. K opuštění neutrality jistě přispěla koordinace politiky s Finskem, jež jako země hraničící s Ruskem silně vnímá jakékoli bezpečnostní výkyvy z východní strany. Abych tedy odpověděl na hypotézu, lze uzavřít, že švédské opuštění neutrality rozhodně vysvětlují vnější bezpečnostní hrozby.

3.1.2 Dosah ruské hrozby do Rakouska

Pro to, abychom však tuto hypotézu byli schopni zcela potvrdit, musíme dojít k opačnému výsledku v případě Rakouska. Tedy, že rakouská suverenita není materiálně ohrožena do té míry, že by bezpečnostní hrozby vysvětlovaly její setrvání u své politiky neutrality. Na základě Waltových kritérií tedy hledám rozdíly v tom, jak Rusko působí na Rakousko a zdali a do jaké míry je tato hrozba nižší než v případě Švédska.

Z pohledu celkové moci porovnáváme opět země s výrazně rozdílnými možnostmi. Ohledně tohoto kritéria je situace Rakouska obdobná té švédské, ať už jde o počet obyvatel či ekonomický výkon nebo přírodní zdroje. V oblasti vojenské síly, či rozlohy země pak

⁷³ Armangue, B. (2022, December 2). *AP PHOTOS: Propaganda billboards embodied Russian occupation* | AP News. AP News. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe-9f671d979709c0ea2a63bddda0044364>

⁷⁴ RFE/RL's Kazakh Service. (2023, September 28). Kazakh President Assures Germany His Country Follows Sanctions Regime Against Russia. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. from <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-germany-sanctions-regime-russia/32614735.html>

dokonce Švédsko ve srovnání s Rakouskem má navrch, kdy Rakousko neudrží model tzv. ozbrojené neutrality a s aktivním vojenským personálem o 16 000 vojáků tak Rakousko také za milionovou ruskou armádou výrazně zaostává⁷⁵. V tomto srovnání tedy Rusko vůči Rakousku vystupuje dokonce jako ještě více nerovný soupeř, ač Rakousko také udržuje kontakty s NATO a podílí se na programu Partnership for peace⁷⁶, což v přímém konfliktu rozhodně zvyšuje šance na přežití. Cekově však dle tohoto kritéria Rusko pro Rakousko bezpečnostní hrozbou je a to ve srovnatelné míře jako pro Švédsko.

Co se týká geografické blízkosti, tak ani Rakousko nesdílí přímou hranici s Ruskem, podobně jako Finsko, či zprostředkovaně Švédsko je však jeho neutralita z roku 1955 výsledkem politického kompromisu s SSSR. V současné době však Rakousko nesousedí ani se zeměmi v ruské sféře vlivu, nemá okolo sebe ani jinou takovou zemi, jako je Finsko v případě Švédska. Rusko nikdy nevyjádřilo ambici útočit, či kontrolovat území dnešního Rakouska, a tak nejhorší scénář, který je v dohledné době možný je patrně návrat do doby studené války, kdy Rakousko neutralitu přislíbilo právě výměnou za suverénní existenci. Na druhou stranu je Rakousko součástí zemí Západu a jeho nevojenských struktur, proti nimž Rusko ekonomicky brojí.⁷⁷ ⁷⁸Toto však materiálně existenci suverénního Rakouska jako státu neohrožuje, jde jen o poškození ekonomického profitu, kdy Rusko představuje po Německu druhého největšího investora v zemi od roku 2014⁷⁹, jež pro realistickou teorii není rozhodující. Co se tedy týká geografického aspektu, Rusko spíše materiální hrozbou pro Rakousko není.

Pokud jde o ofenzivní kapacitu Ruska vůči Rakousku, tak její omezení ve srovnání ve vztahu Švédsko-Rusko, spočívá právě v omezení předchozího faktoru, kterým je geografická vzdálenost. Ta sice není výrazně vyšší, posouvá však Rakousko do bezpečné zóny a pro Rusko by útok na Rakousko byl v blízké budoucnosti neproveditelný, či jen velice obtížně proveditelný. I zde tedy Rusko představuje pro Rakousko výrazně menší hrozbu než pro Švédsko.

⁷⁵ Group, T. F., & Studies, I. I. F. S. (2021). *The Military Balance 2021*. pp. 85 Routledge. London, ISBN 978-10-32-012278

⁷⁶ NATO. (2022, May 23). *Relations with Austria*. North Atlantic Treaty Organization., from https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48901.htm

⁷⁷ Tass. (2024, June 13). Medvedev urges to turn life in West into “permanent nightmare” in response to sanctions. *TASS*. <https://tass.com/politics/1802737>

⁷⁸ Osborn, A. (2024, June 13). Russians told to mobilise to inflict “maximum harm” on West in response to sanctions. *Reuters*., from <https://www.reuters.com/world/europe/russians-told-mobilise-inflict-maximum-harm-west-response-sanctions-2024-06-13/>

⁷⁹ Karnitschnig, M. (2023, June 6). How Austria became Putin’s Alpine Fortress. *POLITICO*., from <https://www.politico.eu/article/austria-russia-vladimir-putin-alpine-fortress-ukraine/>

Agresivita politiky Ruska je pak zejména mířena buď vůči západu, či vůči zemím, které jsou v jeho bezprostředním okolí. Jak Švédsko, tak Rakousko jsou mimo projekovanou ruskou sféru vlivu v Evropě. Nicméně jisté rozdíly zde můžeme najít, kdy například ruské zájmy v baltském moři přímo kolidují se švédskou bezpečností, na což obě strany reagují vojenskými cvičeními v Baltském moři.⁸⁰ Takové výzvě Rakousko přímo nečelí. To, ač bylo označeno za nepřátelskou zemi je jednou ze zemí, které sankce vůči Rusku zavádí nejméně ochotně, k západní politice se navíc nepřidalo ani v případech, jako je vyhoštění diplomatů po kauze útoku novičokem v Salisbury.⁸¹ Rakousko je tedy zemí, která sice pro Rusko leží v západním bloku, není však primárním cílem, či zemí, na kterou by Rusko plánovalo útočit v dohledné době.

3.2 Vliv vnitřních faktorů na neutralitu – liberální analýza

Aby bylo možné pracovat s druhou hypotézou, bude třeba představit, s jakými vnitřními společenskými aktéry pracuji. Takových aktérů může být celá řada a na širokou analýzu všech aktérů včetně soukromé sféry není pro účely bakalářské práce prostor. Omezím se proto na analýzu státních představitelů a politických stran, jež, jak je již výše zmíněno, dle Moravcsika určují státní zájmy, které pak tvoří mezinárodní politiku. Politické strany budu analyzovat jak z vládních, tak i nevládních táborů, abych co nejdříve pokrýl celospolečenskou debatu společenských aktérů v obou zemích. Zatímco rakouský parlament je složen z voleb ještě před začátkem války, ten švédský byl zvolen v září 2022 tedy již po ruské agresi na Ukrajině. Změny v politických preferencích jsou v analýze zohledněny. Švédsko a Rakousko jsou země, které obě již v roce 1995 přistoupením do Evropské unie dříve ekonomickou neutralitu opustily. To však nezamezilo odlišným přístupům obou zemí. O reakci obou zemí na invazi na Ukrajinu však hodně napovídají statistiky mezinárodního obchodu ve vztahu s Ruskem v letech 2021 a 2022. Z Rakouska do Ruska bylo v roce 2021 vyváženo 1.16% exportu, zatímco objem vývozu v roce 2022 klesl jen na 0.89 %. Ve švédském případě však pozorujeme pokles z 1,43 % na 0,52 %.^{82 83} Můžeme si povšimnout,

⁸⁰ Erdbrink, T., & Kramer, A. E. (2020, August 26). Sweden Raises Alarm over Russian Military Exercises. *The New York Times*, from <https://www.nytimes.com/2020/08/26/world/europe/sweden-russia-NATO-Baltic-Sea.html>

⁸¹ Liechtenstein, S. (2018, April 18). Why Austria's response to the Skripal poisoning wasn't so tough on Russia. *The Washington Post*, from <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/04/18/why-austrias-response-to-the-skripal-poisoning-wasnt-so-tough-on-russia/>

⁸² The Observatory of Economic Complexity. (2024). *Austria (AUT) Exports, Imports, and Trade Partners*. The Observatory of Economic Complexity, from <https://oec.world/en/profile/country/aut>

⁸³ The Observatory of Economic Complexity. (2024). *Sweden (SWE) Exports, Imports, and Trade Partners*

že švédský úbytek obchodní závislosti v oblasti vývozu je daleko markantnější, což indikuje větší změny v zahraniční politice Švédska. Z takto rozdílných čísel můžeme předpokládat, že nejde pouze o rozdíl v důsledku rozdílného efektu evropských sankcí, ale také povahy a ochotě zájmových skupin v dané zemi přistupovat na snížení ekonomické provázanosti. Nicméně procentní zastoupení obchodu s Ruskem dle těchto čísel není zásadní, proto se tato práce zabývá spíše vnitropolitickou debatou v zemi.

3.2.1 Proměna švédské nálady vůči neutralitě

Švédsko, jehož neutralita je úzce spjata s působením sociální demokracie skončila po vypuknutí války po volbách poněkud netradičně v opozici, a to paradoxně nedlouho poté, co neutralitu definitivně poslední vláda Magdaleny Andersson v květnu 2022 přihláškou do NATO definitivně opustila neutralitu. Ač je stále nejsilnější stranou, neustála nástup krajně pravicové strany Švédští demokraté, jejichž posílení vedlo ke složení vlády tradičním politickým rivalem sociálních demokratů ve Švédsku, Umírněnou stranou, a to právě za podpory Švédských demokratů. Švédsko tak má v současné době jednu z nejpravicovějších vlád za celou svou moderní historii. Níže analyzuji strany nejprve z vládního tábora, poté strany opoziční.

Celkově podpora ve švédské společnosti směrem ke členství v NATO právě s ohledem na ruskou invazi na Ukrajinu rostla, a to zejména v první polovině roku 2022. Na grafu níže můžeme vidět tento zásadní posun ve švédské společnosti, kdy během jednoho roku stoupla podpora opuštění neutrality z 35 % na 63 %. Politické strany vycházející z této statistiky tak těžko mohou zůstat u stejné politiky jako dříve, jelikož zde můžeme pozorovat zvýšený tlak ze strany vlastního elektorátu těchto stran. Přístup stran napříč politickým spektrem k přístupu Švédska do NATO tak byl vesměs podobný a kopíroval poptávku švédského voličstva.

Umírnění, ač ve volbách oslabili o 2 křesla dostali nárůstem strany Švédských demokratů možnost poprvé od roku 2014 složit vládní koalici. Ta nakonec byla sestavena jako menšinová vláda s Křesťanskými demokraty a Liberály. Švédská konzervativní pravice byla historicky k opuštění neutrality nakloněna více, a to zejména po konci druhé světové války, kdy usilovala o lepší integraci se západními ekonomickými a vojenskými strukturami.

The Observatory of Economic Complexity, from <https://oec.world/en/profile/country/swe>

⁸⁴ Brommesson, D., And, A. M. E., & Michalski, A. (2022). Sweden's Policy of Neutrality. In *Oxford*

Bylo to za vlády Carla Bildta, z Umírněné strany, kdy Švédsko podniklo rozhodující krok k členství v EU a SZBP. Umírněná strana spolu s Liberální stranou začaly podporovat vstup Švédska do NATO již po roce 2014 a ruské operaci na Krymu. V roce 2022 bylo členství v NATO jedním z hlavních volebních sloganů strany ve volbách, které vedly ke koaliční vládě pravicových stran. Členství v NATO od roku 2014 podporuje i Liberální strana, která je nyní s Umírněnými ve vládě.

Krajní pravice v podobě Švédských demokratů je v současnosti druhá nejsilnější strana v Riksdagu, přičemž s její podporou vládne menšinová vláda Umírněných, Liberálů a Křesťanskodemokratickou stranou. Na rozdíl od konzervativně-liberálních pravicových stran Švédští demokraté po roce 2014 nebyli pro vstup Švédska do NATO, a tedy pro opuštění neutrality. Ke změně tohoto přístupu došlo v prosinci 2020, kdy se tak v Riksdagu poprvé utvořila většina, která by členství v NATO podpořila. V roce 2020 Švédští demokraté byli pro členství v NATO pouze za podmínky, že tento krok bude koordinován se sousedním Finskem.⁸⁵ Strana je sice euroskeptická, nicméně centrem tohoto euroskepticismu není boj za švédskou tradiční neutralitu, ale spíše otázky spojené s migrací.

Sociální demokracie, která během posledních desetiletí určovala podobu švédské neutrality byla poslední velkou stranou, která až s válkou na Ukrajině 2022 přehodnotila svůj postoj k členství v NATO. Stalo se tak ještě před volbami v roce 2022, za vlády předsedkyně strany Magdaleny Andersson. Obrat nastal během jara 2022, kdy od března do května probíhalo vnitrostranické jednání o přístupu k NATO. Po přehodnocení pozice již ve švédském parlamentu mělo opuštění neutrality v koordinaci s Finskem plnou podporu. Šlo tak o poměrně zásadní politický obrat ohledně neutrality a tento krok dále vytvořil rozkol ve švédské levici, kdy ostatní levicové strany stále byly proti vstupu do NATO.⁸⁶ V současné době jsou tak v Riksdagu pouze 2 politická uskupení, která by byla proti členství v NATO a to Zelení a Levice. Levice argumentuje tím, že členství v NATO pouze zatahuje Švédsko do vnějších konfliktů⁸⁷, Zelení jsou tradičně proti opuštění neutrality, kdy i během vstupu do EU vystupovali proti, a až do roku 2008 zastávali názor, že by Švédsko z EU mělo vystoupit.⁸⁸

University Press eBooks (pp. 284–305). <https://doi.org/10.1093/oso/9780192856296.003.0014>

⁸⁵ Reuters. (2020, December 9). Majority in Swedish parliament backs “NATO option” after Sweden Democrats shift. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/sweden-nato-idUSKBN28J1UL/>

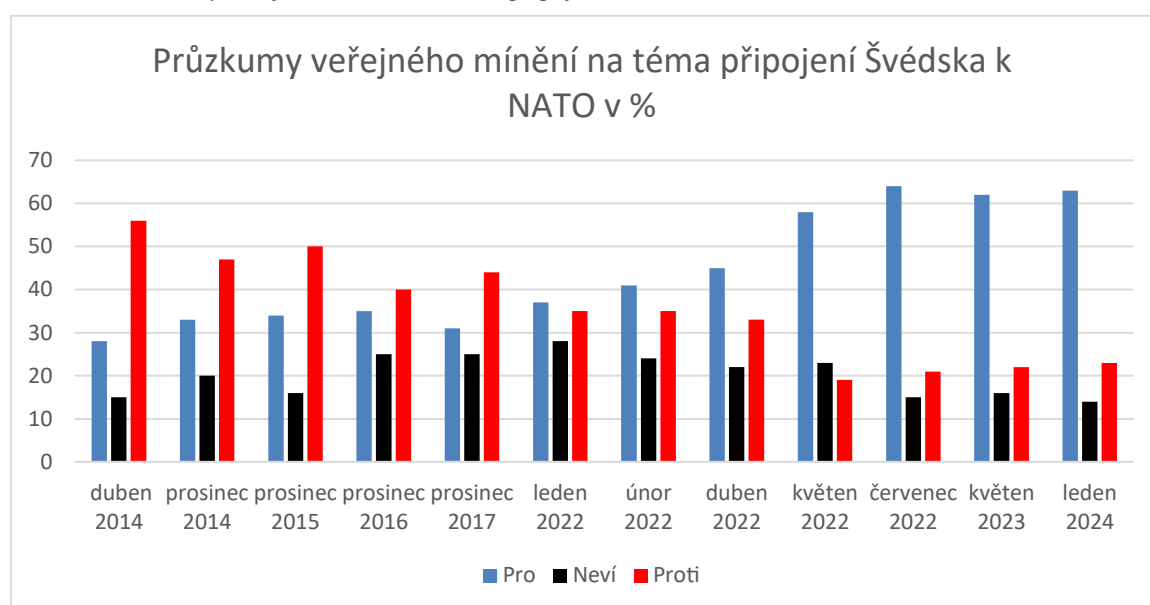
⁸⁶ Ronquist, F. (2022, December 28). *Why Sweden’s Social Democrats U-Turned on NATO*. Retrieved July 29, 2024, from <https://jacobin.com/2022/12/sweden-nato-social-democrats-kurdish-support-nonalignment>

⁸⁷ Ronquist, F. (2022, December 28)

⁸⁸ Burchell, J. (1996). No to the European union (EU): Miljöpartiet’s success in the 1995 European parliament elections in Sweden. *Environmental Politics*, 5(2), 332–338.

Celkově podpora ve švédské společnosti směrem ke členství v NATO právě s ohledem na ruskou invazi na Ukrajinu rostla, a to zejména v první polovině roku 2022. Na grafu níže můžeme vidět tento zásadní posun ve švédské společnosti, kdy během jednoho roku stoupla podpora opuštění neutrality z 35 % na 63 %. Politické strany vycházející z této statistiky tak těžko mohou zůstat u stejné politiky jako dříve, jelikož zde můžeme pozorovat zvýšený tlak ze strany vlastního elektorátu těchto stran. Přístup stran napříč politickým spektrem k přístupu Švédska do NATO tak byl vesměs podobný a kopíroval poptávku švédského voličstva.

Graf č. 1: *Průzkumy veřejného mínění na téma připojení Švédska k NATO v %.*

Zdroj: vlastní zpracování výsledků agentur Ipsos, Dagens Nyheter, & Novus. (2024). Průzkumy veřejného mínění na téma připojení Švédska k NATO v %. Autor.

Tento trend potvrzuje i výsledek následujících voleb, kde levicové strany, které jsou spíše pro-neutrální spíše ztratily na úkor populistické krajní pravice. Pravicové postoje k neutralitě jsou ve Švédsku populárnější a vnitřní tak můžeme v Švédsku pozorovat proměnu v chování vnitřních aktérů směrem k aktivnímu zapojení v západních politických bezpečnostních strukturách. Zájmy společenských aktérů tak rozhodně mohou pomoci vysvětlit odklon Švédska od mezinárodní neutrality.

3.2.2 Neutralita jako téma rakouské politické debaty

V Rakousku je od ruské invaze roku 2022 v parlamentu stále stejné složení z voleb 2019. Je tedy třeba pracovat nejen se současným složením rakouského parlamentu, ale i s průzkumy veřejného mínění po únoru 2022. Rakouská politika byla od posledních voleb stížena několika aférami, které do dnešní doby podstatně měnily politické preference rakouských občanů a společenských aktérů. Vítězem posledních voleb byla strana ÖVP, která po volbách utvořila koalici s krajně pravicovými FPÖ. Po skandálu „Ibizagate“, kdy bylo odhaleno video tehdejšího vedení FPÖ, vyjednávajícího s údajnou neteří ruského oligarchy Igora Makarova o vládních zakázkách výměnou za pozitivní politickou kampaň.⁸⁹ To vedlo ÖVP ke složení politicky programově složitější koalice se stranou GRÜNE. V roce 2021 pak rakouskou politikou otřásla další korupční kauza, tentokrát týkající se strany ÖVP, kdy korupční skandál donutil předsedu vlády Sebastiana Kurze k rezignaci.⁹⁰ Ani mezi koaličními partnery ÖVP a GRÜNE nepanuje shoda, kdy ministryně pro životní prostředí za stranu GRÜNE navzdory vnitřním pravidlům země podepsala Nařízení EU, což napadá Rakouská pro nedostatek zmocnění před SDEU s cílem anulovat tento akt.⁹¹ Tato nestabilita vede k opětovnému nárůstu popularity strany FPÖ a široké neshodě na vedení mezinárodní politiky. Rakouská ústava dále nedovoluje přistoupení k vojenské alianci. Aby toto bylo změněno, byla by třeba ústavní většina, a tedy široká politická shoda napříč politickými stranami, které by v parlamentu posvětily takový postup země.

Dle průzkumů veřejného mínění před nadcházejícími volbami v Rakousku se jako nejsilnější jeví strana FPÖ, která zvítězila v evropských volbách 2024 se ziskem 25,36 % a její volební preference se pohybují okolo 30 % pro nadcházející parlamentní volby.⁹² Dále si preference na zhruba podobné úrovni jako v posledních volbách udržuje strana SPO, která by v současné době byla druhá nejsilnější v Rakousku. Od skandálu okolo osoby bývalého předsedy vlády Sebastiana Kurze je až třetí nejsilnější stranou nyní vládoucí ÖVP s preferencemi okolo 20 %, což je oproti poslednímu volebnímu výsledku výrazný vzestup. Strana GRÜNE dále zaznamenává spíše pokles ve svých preferencích a NEOS se drží na

⁸⁹ Oltermann, P. (2021, July 5). Austria's "Ibiza scandal": what happened and why does it matter? The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2019/may/20/austria-ibiza-scandal-sting-operation-what-happened-why-does-it-matter>

⁹⁰ Karnitschnig, M. (2021, October 9). Austria's Sebastian Kurz steps down amid corruption probe. POLITICO. <https://www.politico.eu/article/austrias-sebastian-kurz-resigns/>

⁹¹ Quaritsch, L., & Nigl, N. (2024). Austria's Action for Annulment. <https://doi.org/10.59704/f2290c7c08819084>

⁹² Bauvir, E. (2024, July 12). POLITICO Poll of Polls — Austrian polls, trends and election news for Austria. POLITICO. <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/austria/>

podobné úrovni jako v minulých volbách.

V současné vládnoucí straně ÖVP se po ruské invazi ozývaly hlasy volající po ukončení neutrality a zvážení přistoupení k NATO. Ty navazovaly na iniciativu z roku 2006 bývalého premiéra Schlussela, která ale skončila fiaskem po odmítnutí ze strany SPÖ. O té době je pro ukončení neutrality spíše menšina představitelů ÖVP a současný předseda vlády Karl Nehammer uvedl, že Rakousko svou neutralitu po událostech roku 2022 zachová.⁹³ S nejvyšší pravděpodobností budoucí vládní strana FPÖ byla v minulosti pro v souvislosti s iniciativou roku 2006 stranou podporující členství v NATO více než ostatní strany.⁹⁴ Tento postoj v souvislosti se změnami uvnitř této strany však postupně vymizel a v současnosti je členství v NATO mimo hlavní zájem této strany. Ve svém programu pak uvádějí, že Rakousko je neutrální zemí a pro její skončení tak strana v současné době není.⁹⁵ V souvislosti s vazbami této strany na Rusko a její spíše proruský postoj v souvislosti s válkou na Ukrajině je však možno uzavřít, že je velice málo pravděpodobné, že by strana podpořila členství Rakouska v NATO, kdy s kroky členských zemí a se směřováním této organizace představitelé strany nesouhlasí. Sociální demokracie, s níž ÖVP vyloučilo budoucí Spolupráci se k otázkám členství v NATO také staví rozhodně negativně, a to rezolutněji než pravicové strany. Dle slov předsedy SPÖ Andream Bablera SPÖ nedovolí, aby ostatní strany ukončily rakouskou neutralitu.⁹⁶ V rakouském parlamentu ze stran zbývají ještě vládní GRÜNE a opoziční NEOS, který jako jediný z výše zmíněných stran je pro ukončení rakouské neutrality, nikoli však formou členství v NATO, ale formou budování společné evropské armády v rámci EU.⁹⁷ GRÜNE projekt budování společné evropské armády dle svého programu⁹⁸ považují za zbytečný z důvodu omezení vojenských hrozeb od dob studené války a členství v NATO odmítají pro rozpor s ústavou. Pro vstup země do NATO tak v současné době není ani jeden parlamentní politický subjekt v zemi. Oproti švédské společnosti ta rakouská na otázku vojenské neutrality nahlíží stále jako na správný postup pro rakouskou zahraniční politiku, kdy většina obyvatel i po v současné době obnovené debatě stále nepodporuje členství v NATO, či opuštění neutrality země. Pro vstup

⁹³ Berriault, L. (2022, September 12). Even after Ukraine, Austria remains neutral – GIS Reports. *GIS Reports*. <https://www.gisreportsonline.com/r/austria-neutrality/>

⁹⁴ Berriault, L. (2022, September 12).

⁹⁵ *Party Programme of the Freedom Party of Austria (FPÖ)*. (2011).

⁹⁶ SPÖ. (2024, May 7). *Kein NATO-Beitritt mit der SPÖ – Neutralität schützen!*

SPÖ. <https://www.spoe.at/aktuelles/andreas-babler-kein-nato-beitritt-mit-der-spoe-neutralitaet-schuetzen/>

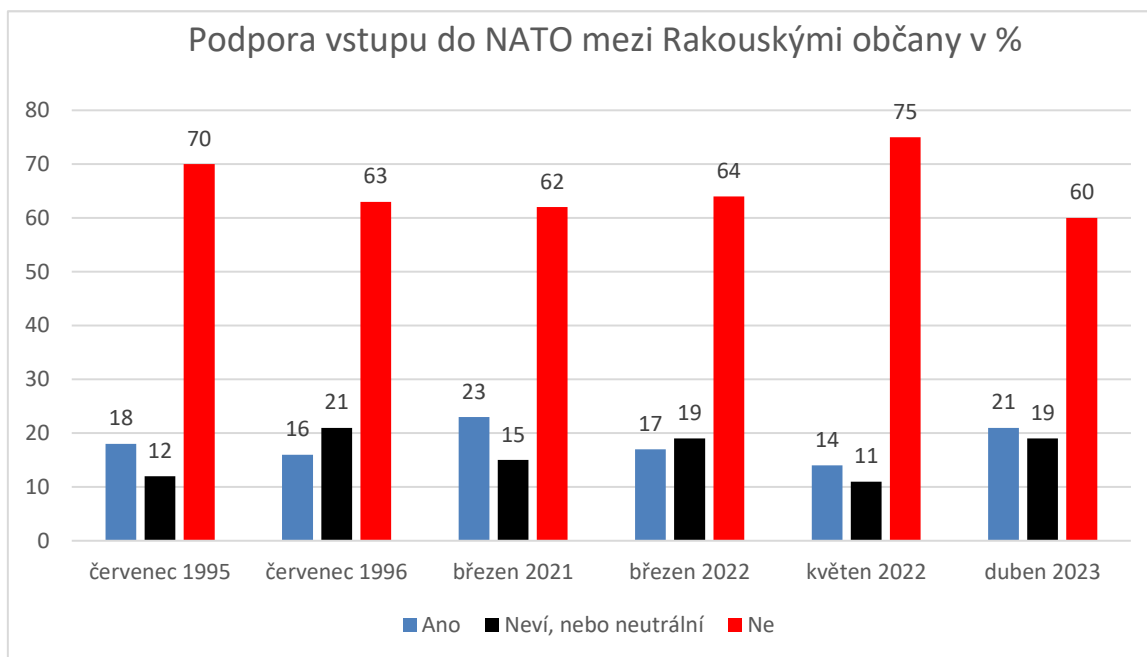
⁹⁷ Neos. (2023, March 28). *Landesverteidigung*. Alle Informationen Zur Politischen Partei

NEOS. <https://www.neos.eu/programm/themen-a-bis-z/landesverteidigung>

⁹⁸ Van Der Bellen, A. (2001). *Grundsatzprogramm der Grünen*.

do NATO je v zemi dlouhodobě mezi 15-20 % obyvatelstva. Ač podpora neutrality vzrostla od průzkumu z května 2022, kdy vstup do NATO podporovalo 14 % občanů, na 21 % v dubnu 2023, stále jde o podstatnou menšinu s většinou respondentů se zamítavým názorem. Tento rozdíl však může být dán i obecně pozitivnějším výsledkem pro vstup do NATO u průzkumů prováděných Austrian Society for European Politics (např. březen 2022, duben 2023), než u průzkumu Austria Press Agency (květen 2022).

Graf č. 2 : Podpora vstupu do NATO mezi rakouskými občany v %.

Zdroj: Vlastní zpracování dat z průzkumů agentur Austrian Society for European Politics, Austria Press Agency, & IMAS Research Institute. (2024). Podpora vstupu do NATO mezi rakouskými občany v %. Autor.

Neutralita tak v rakouské společnosti má stále širokou podporu a politické strany tak nemají motivaci měnit výrazně svůj postoj na toto téma. Ač se ve veřejném sektoru vzácně objevují subjekty, které jsou pro aktivní účast Rakouska na projektu společné armády EU, žádný z politicky relevantních subjektů nepodporuje budoucí členství Rakouska v NATO a není pozorován trend, který by naznačoval změnu postoje rakouských společenských aktérů na toto téma. Společenští aktéři v Rakousku tak rozhodně projevují rozdílné zájmy než ti švédští a liberální hypotézu práce tak je možné rozhodně potvrdit.

3.3 Sebevnímání národní identity a jeho dopad na neutralitu státu – konstruktivistická analýza

Konstruktivisté neutralitu z výše zmíněných teorií zkoumají u malých zemí poměrně do hloubky, neboť jedině tak lze odhalit povahu, jakou neutralita v dané zemi má. Je tedy důležité čerpat i z již výše v práci nastíněného historického kontextu, který v každé z obou zemí neutralita má. V obou případech se totiž jedná o unikátní případy, které zakládají jinou povahu národní identity neutrality. Nalézt tuto identitu vlastním výzkumem by bylo nad rámec rozsahu bakalářské práce, hledám tedy povahu identity obou zemí u jiných autorů, případně u výroků představitelů zkoumaných zemí. Na základě toho posoudím, jak jasně jsou definovány identity a zájmy, zdali tedy má převážít logika výhodnosti, či vhodnosti a zda se toto shoduje se skutečným výsledkem.

3.3.1 Dlouhé loučení se solidární neutralitou Švédska

Švédská neutralita byla společně s tou švýcarskou nejdéle trvajícím v Evropě. Identita této země se tak během těchto let výrazně proměnila z chudé Evropské země, která se po porážce v napoleonských válkách octla na periferii Evropy až v důležitý, avšak stále spíše malý stát v prosperujícím skandinávském strategickém regionu. Tyto proměny je možné vnímat s vývojem mezinárodních vztahů. Od úbytku imperiálních ambicí ještě v 19. století až po turbulentní 20. století, kdy Švédsko balancovalo na hraně existence v obou světových válkách a později nebezpečné období studené války. Až do této doby fungovala švédská neutralita, jež byla nejprve způsobená vnějšími mocenskými silami, později však vlastním obyvatelstvem adoptovaná a převzatá jako sociálnědemokratický projekt v průběhu první poloviny 20. století na principu tzv. „folkhem“, jež založil tzv. švédský model neutrality spojený se solidaritou jak v domácí, tak v zahraniční politice.⁹⁹

Za druhé světové války se, ani přes nesouhlas svého obyvatelstva, Švédsko rozhodlo nepomoci sousednímu Finsku v konfliktu se Sovětským svazem. Důsledkem byla jistá izolace Švédska v průběhu druhé světové války, kdy Švédsko jako jediná severská země zůstala po celou dobu konfliktu neutrální. Tento postoj byl zemi později ostatními skandinávskými zeměmi vyčítán, neboť se vymykal dosavadní politice solidarity mezi skandinávskými zeměmi.¹⁰⁰ Ta byla později obnovena vznikem Severské rady, tedy

⁹⁹ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty pp. 97-104

¹⁰⁰ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and

mezinárodní organizace zabývající se spoluprací v oblasti tzv. „nízké politiky“. Vojenská spolupráce pak krystalizovala již od druhé poloviny 20. století a vyvrcholila vznikem NORDEFKO, v jehož rámci byla institucionalizována i spolupráce v oblasti bezpečnosti a mezinárodních vztahů.¹⁰¹ Již před propuknutím ruské invaze na Ukrajinu tak autoři ve švédském případě předpokládali, že v případě vstupu Švédsko bude koordinovat kroky s exponovanějším Finskem, ač označovali přístup těchto zemí za nepravděpodobný.¹⁰²

Po dobu své vojenské neutrality Švédsko svou neutralitu nedodržovalo zcela přísně, ale povahu této neutrality uzpůsobovalo okolní situaci.¹⁰³ Ač je tak švédský model používán jako ukázka neutrality s aktivním zapojením do řešení mezinárodních problémů, je ve švédském případě tento model výsledkem působení vnějších sil. Již za Krymské války v polovině 19. století. Jak ve svém projevu na půdě univerzity v Cambridge hovořil Tobias Billstrom, švédský ministr zahraničí, nebyla povaha švédského vystupování v mezinárodních vztazích vždy stejnorodého charakteru, ale v nestabilních dobách měnících se podmínek byla často testována. Sám současný postoj Švédska označil za změna paradigmatu, k němuž se však již od konce studené války dlouho schylovalo a účast Švédska v NATO označil za vyvrcholení dlouhého loučení Švédska se svou neutralitou. Neutralitu Švédska i některé akademické práce označují přinejmenším za flexibilní právě s ohledem na mnohá ne zcela přísně neutrální rozhodnutí ve švédské zahraniční politice.¹⁰⁴

Toto loučení probíhalo právě formou proměny dvou dalších výše zmíněných identitárních znaků švédského modelu neutrality. Tedy modelu sociálnědemokratické solidarity, jež se v 90. letech začal rozpadat¹⁰⁵ a reakce Finska na válku na Ukrajině, jež podnítila stejnou reakci i ze švédské strany. Pokud jde o postupnou korozi solidárního modelu „folkhem“, tak ta počala již koncem studené války internacionalizací principů tohoto modelu.¹⁰⁶ Dle

sovereignty, pp. 79

¹⁰¹ Järvenpää, P. (n.d.). NORDEFKO: “LOVE IN A COLD CLIMATE”?* “LOVE IN A COLD CLIMATE”?* on JSTOR. In www.jstor.org. International Centre for Defence and Security. <https://www.jstor.org/stable/resrep54309>

¹⁰² Persson, T. (2017). The Parliaments of the Scandinavian Countries. In *The Routledge Handbook of Scandinavian Politics* (p. 258). Routledge. <https://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1120617&dswid=-382>

¹⁰³ Hetmanchuk, N., & Laffey, R. (2013). Swedish Foreign Policy: Neutrality VS. Security. *International Relations and Diplomacy*, 1(2), 85.

¹⁰⁴ Billström, T. (2024, April 17). *Why Sweden joined NATO - a paradigm shift in Sweden's foreign and security policy*. Regeringskansliet, from <https://www.government.se/speeches/2024/04/why-sweden-joined-nato---a-paradigm-shift-in-swedens-foreign-and-security-policy/>

¹⁰⁵ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty, pp. 120-141

¹⁰⁶ Agius, C. (2006). The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty, pp. 165-187

švédského politologa Roberta Dalsja existuje 5 faktorů, které zásadně přispěly k proměně švédské neutrality k mezinárodnějšímu působení. Prvním je členství v EU, dále nezávislost pobaltských zemí a švédské bezpečnostní působení v nich, změna povahy mírových operací v souvislosti s válkou na Balkáně, jež měly více intervenční charakter a Švédsko se jich účastnilo nikoli pouze z altruistických důvodů, dále účast Švédska v programu Partnerství pro mír v rámci NATO a odhalení vojenských vazeb na západ během období studené války.¹⁰⁷ Tato proměna až donedávna latentně nadobro změnila povahu švédské identity. Švédsko sice zůstávalo stále neutrální, jeho neutrální role však neustále až do roku 2022 oslabovala. Jediné, co Švédsko drželo od vstupu do vojenské aliance bylo relativní bezpečí, ve kterém se nacházelo oproti situaci ve druhé polovině 20. století. V době, kdy toto nebezpečí odpadlo však již švédská společnost byla citlivá na vnější hrozby, a tak i přes tradici neutrality vstoupilo do NATO, což Ulf Kristersson označil za přirozený krok.¹⁰⁸ K proměně švédské identity tedy bezesporu od 90. let do roku 2022 došlo, a to k proměně natolik zásadní, že vedla jinému rozhodování než za druhé světové války. K této proměně přispěl i konec vojenské neutrality Finska. Nad neutralitou tak převážila tentokrát sounáležitost s ostatními skandinávskými zeměmi jako identitární prvek. Politické strany ve Švédsku včetně stále populárnějších Švédských demokratů členství v NATO podmiňovaly právě analogickým postupem Finska.

Z výše popsaného tak můžeme pozorovat proměnu identity Švédska, které od 90. let do roku 2022, jenž dle slov ministra zahraničí představuje bod, od kterého není v souvislosti s válkou na Ukrajině návratu, postupně neutralitu jako svůj znak vytlačovala. Došlo tak k zamlžení neutrality jako identitárního znaku, a proto se Švédsko netradičně rozhodlo na základě spíše logiky výhodnosti ve smyslu lepších bezpečnostních záruk. Logika vhodnosti však nevytizela ve smyslu koordinace zahraniční politiky s ostatními severskými zeměmi. Do Risseho systému logiky rozhodování tak můžeme daný případ subsumovat v tom smyslu, že z komplexní švédské identity, kdy se Švédsko dlouho rozhodovalo na základě vhodnosti, raději než materiálních zájmů odpadla 90. lety 20. století a rokem 2022 neutralita jako klíčový aspekt rozhodování a převážily materiální zájmy celého severského regionu.¹⁰⁹ Aspekt národní identity a jeho proměna tedy také jistě přispívá k objasnění změny zahraniční

¹⁰⁷ Dalsjö, R. (2017). TRAPPED IN THE TWILIGHT ZONE? SWEDEN BETWEEN NEUTRALITY AND NATO. In *FIIA Working Paper*. pp. 12-13

¹⁰⁸ Keyton, D. (2024, March 2). *As Sweden joins NATO, it bids farewell to centuries of neutrality* | AP News. AP News. <https://apnews.com/article/sweden-nato-policy-of-neutrality-nonalignment-74ae8d15b2e27f9467634d7cde414625>

¹⁰⁹ Risse, T., Engelmann-Martin, D., Knope, H.-J., & Roscher, K. (1999).

politiky Švédska.

3.3.2 Postupná adopce neutrality jako identitárního prvku Rakouska

Rakouská neutralita je oproti té švédské zásadně jiná. Ať už jde o otázku počátku této neutrality, tak i její průběh jejího vnímání přes jisté podobnosti je v zásadě jiný. Rakouská neutralita byla v době jejího vzniku sjednána se Sovětským svazem jako kompromis za znovuzískání suverenity Rakouska po druhé světové válce.¹¹⁰ Byla vyjednána podmínka, že Rakousko přijme mezinárodní politiku neutrality po švýcarském vzoru. Již od svého vzniku tak Rakousko žilo s uvalenou neutralitou¹¹¹, která byla vynucena vnější zemí. V rakouské politické debatě se v následujících letech pracovalo s tzv. mýtem oběti, tedy že tato komplikace a sankce byly na Rakousko uvaleny bez spravedlivého odůvodnění, protože Rakousko údajně neneslo spoluvinu za zavinění druhé světové války. Pracovalo se také se strachem, že by se Rakousko opět spojilo s Německem a vytvořilo opět hegemonický stát v Evropě. Na Rakousko tak působil silný vnější tlak, aby svou neutralitu neporušovalo. Po skončení etapy, kdy byla neutralita Rakouska výsledkem kompromisu mezi vnějšími mocnostmi Rakousko stálo před novou příležitostí vymanit se z dogmat, jež, poměrně i mezi evropskými neutrálními zeměmi specificky¹¹² podmiňovaly dosavadní suverenitu Rakouska jako tolerované země mezi dvěma mocenskými bloky. Zatímco rakouský soukromý sektor¹¹³ se adaptoval na změny spojené s následným členstvím v EU poměrně rychle, veřejná debata ohledně opuštění vojenské neutrality se zasekla na místě a střetla se s poměrně tvrdou opozicí, ať již ze strany sociální demokracie, tak ze strany FPÖ, která původně členství v EU podporovala.¹¹⁴ Tato ustálenost veřejné debaty přispěla k tomu, aby s rychle se měnícími se vnějšími podmínkami nedošlo ke změně národní identity, zejména přístupu ke členství ve vojenských aliancích. Rakousko se tou dobou vypořádalo i s mýtem oběti, jež byl viděn v nespravedlivém uvalení sankcí na Rakousko, což přispělo k dalšímu přijetí neutrality i po studené válce. Rakouští představitelé politických stran rádi pracovali s euroskeptickou částí obyvatelstva, která i v rámci evropské unie zamezila větší integraci.

¹¹⁰ Mueller, W. (2011). The Austrian state treaty and declaration of neutrality In *A Good Example of Peaceful Coexistence?* Austrian Academy of Sciences. ISBN 978-3-7001-6898-0. pp. 20-29

¹¹¹ Bundesverfassungsgesetz vom 26. Oktober 1955 über die Neutralität Österreichs, BGBl Nr. 212/1955

¹¹² Sheehan, J. J. (2013). What Does It Mean To Be Neutral? Postwar Austria from a Comparative Perspective. In *The University of New Orleans Press eBooks* (pp. 121-140). <https://doi.org/10.2307/j.ctt1n2txd9.8>

¹¹³ Plassnik, U. (2013). On the Road to a Modern Identity: In *The University of New Orleans Press eBooks* (pp. 55–94). <https://doi.org/10.2307/j.ctt1n2txd9.5>

¹¹⁴ Plassnik, U. (2013).

¹¹⁵ Koncept neutrality čistě jen v bezpečnostní oblasti navíc nevytvořil takový tlak tuto politiku se vstupem do EU měnit. Po vyjednání výjimky spočívající v nečasti na projektu společné armády EU byl koncept prakticky v celé své šíři zachován i po 90. letech.

Politika dodržování neutrality tak v Rakousku doznala s historickým vývojem jistého zvnitřnění spojené i s výhodami, jež pro Rakousko s neutralitou vyplývaly, jako je již zmiňované umístění sídel mezinárodních institucí ve Vídni, příslib stability a bezpečného přežití turbulentních období. Je tak možné i v této době pozorovat jisté přijetí tohoto neutrálního obrazu za svůj, dokonce pozorujeme jistou nostalgii po období rakouské aktivní neutrality za dob vlády Bruna Keriskyho a to i přesto, že tato politika nemá svůj původ v domácím vývoji v Rakousku.

Tyto aspekty, tedy pouze vojenský rozměr neutrality, ústavní zakotvení neutrality, nostalgie, překonání mýtu oběti a s tím spojené přijetí neutrality jako prvku národní identity a poměrně rozsáhlý přetrvávající euroskepticismus ve vnitropolitické debatě přispěly jako znaky národní identity k neměnnému postoji v souvislosti s vojenskou neutralitou navzdory měnícím se vnějším podmínkám. Rakouská neutralita tak nemá svůj původ nutně v rozhodování logikou vhodnosti¹¹⁶, ale také v logice výhodnosti, jelikož byla vyjednána a držena jako výměnný obchod za nezávislost. Neutralita je sice pevně hodnotově ukotvena, nicméně výhodnost není s vhodností v rakouském případě tolik konfliktní jako v případě Švédska. Ovšem i pokud jde o rozhodování o neutralitě na základě logiky výhodnosti, má rakouská neutralita své kritiky např. v osobě rakouského politologa Heinze Gartnera, jenž nevidí rakouskou neutralitu jako perspektivní, jelikož nemá světovým mocnostem již moc co nabídnout a je tak odsouzeno k pasivnější formě neutrality, pokud tuto politiku zachová.¹¹⁷ Toto kritérium výhodnosti tak není dostatečně jasné na to aby převážilo nad zcela jasně definovanou neutralitou vepsanou jak v rakouském právním řádě, tak i v národní identitě Rakouska po skončení studené války. V každém případě však pro neexistenci poklesu ztotožnění se s neutralitou od konce studené války Rakousko vchází do nové bezpečnostní etapy v Evropě se silnou a stále ústavou jasně definovanou identitou neutrality, kterou ani současná míry vnější hrozby nedokáže zcela změnit.

¹¹⁵ Plassnik, U. (2013).

¹¹⁶ Ač je ve vnitropolitické debatě často argumentována neutralita jako vhodná varianta

¹¹⁷ Höller, L. (2024, March 15). Sweden and Finland have dropped neutrality. Austria still fetes it. *Defense News*. <https://www.defensenews.com/global/europe/2024/03/15/sweden-and-finland-have-dropped-neutrality-austria-still-fetes-it/>

Závěr

Na výše uvedeném můžeme pozorovat celou řadu zásadních rozdílů, které zakládají rozdílné provádění mezinárodní politiky. Aspekty jednotlivých teorií, tedy vyšší míra vnějšího ohrožení Ruskem pro geografickou blízkost a agresivnější politiku švédským směrem, zájem společenských aktérů ve formě politických stran a většinové populace a často akademiky zmiňovaná nejasnost povahy neutrality Švédska v posledních letech v konfliktu s bezpečnostními zájmy, všechny prokazatelně přispěly k výsledku a jsou tedy v případě Švédska za použití Millových metod postačujícími podmínkami pro opuštění této politiky. Podařilo se tak potvrdit všechny hypotézy, jež byly v práci stanoveny. Svou poměrně přesvědčivou odpověď na výzkumnou otázku, proč některé evropské země opouštějí neutralitu a jiné ne, nám poskytují všechny tři v současné době nejdůležitější teorie mezinárodních vztahů, nicméně práce tyto hypotézy potvrdila jako postačující podmínky nepopíratelně s jistou mírou vzájemného překryvu faktorů. Práce ukazuje, že podněty na základě kterých státy o své neutralitě rozhodují, jsou komplexní, a že všechny tři hlavní teorie nabízejí odpovědi na současné dění kolem této neutrality. Předpokládané faktory dané hypotézami uvedené v tabulce představené v kapitole 2.4 se tedy za užití metody komparativní případové studie potvrdily.

Zbývá odpovědět na otázku, zda výše uvedená tvrzení v hypotézách jsou samostatné postačující podmínky k opuštění neutrality, či zda jsou tyto podmínky vzájemně závislé. U testování hypotéz ve švédském případě můžeme vidět podobnosti v konstruktivistickém a realistickém vysvětlení opuštění neutrality, zejména pokud jde o flexibilitu zahraniční politiky a solidaritu s ostatními severskými zeměmi, které se jeví jako prvky národní identity. Pozorujeme zde praktické propojení ochrany identity s materiální ochranou existence, liberální teorie naopak nabízí poměrně, na realismu i konstruktivismu nezávislé, vysvětlení, a to i přes to, že solidarita byla původně prvkem politiky sociální demokracie, tedy vnitřního společenského aktéra. Postačujícími podmínkami k opuštění neutrality ve švédském případě tedy jsou zejména vnější existenční hrozby a změna zájmu společenských aktérů.

V rakouském případě podobné propojení realistického a konstruktivistického vysvětlení nepozorujeme, jelikož politika neutrality od členství země v EU a Partnerství pro mír fakticky nereaguje na měnící se materiálně bezpečnostní situaci země, která se od konce studené války podstatným způsobem vyvíjela. Identitární prvky však nacházíme ve vnitropolitické debatě a u zájmů společenských aktérů, nacházíme tedy poměrně silné pouto

mezi vysvětlením liberálním a konstruktivistickým, oproti kterému stojí poměrně samostatně vysvětlení teorie realismu. I zde tedy můžeme hovořit pouze o dvou postačujících podmínkách, a to o prokazatelně nižším existenčním ohrožení a o povaze veřejné debaty společenských aktérů o národní identitě země.

K vysvětlení, proč některé země v Evropě neutralitu opouštějí jsem tak použil závěry všech tří teorií, které, ať už samostatně, či v kombinaci s jinými, nabízejí na tuto otázku odpovědi. Bude jistě důležité sledovat budoucí vývoj u zemí, jež neutralitu stále zachovávají, aby byla dána odpověď i na širší otázku provázející studium neutrální zahraniční politiky, zda je neutralita jako koncept v mezinárodních vztazích stále aktuální, nebo se jedná pouze o přežitek z méně globalizovaného prostředí doby minulých století.

4. Použitá literatura

4.1 Dokumenty, tiskové zprávy a legislativa

Billström, T. (2024, April 17). *Why Sweden joined NATO - a paradigm shift in Sweden's foreign and security policy.* Regeringskansliet, from <https://www.government.se/speeches/2024/04/why-sweden-joined-nato---a-paradigm-shift-in-swedens-foreign-and-security-policy/>

Bundesverfassungsgesetz vom 26. Oktober 1955 über die Neutralität Österreichs, BGBl Nr. 212/1955

Bush, G. W. (2001, November 20). *President Bush: "No Nation Can Be Neutral in This Conflict."*, from <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/11/20011106-2.html>

Energetická krize: tři koordinovaná opatření EU ke snížení účtů za energii. (2024, March 28). Evropská Rada, Rada Evropské Unie, from <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/eu-measures-to-cut-down-energy-bills/>

SPÖ. (2024, May 7) *Kein NATO-Beitritt mit der SPÖ – Neutralität schützen!* SPÖ. <https://www.spoe.at/aktuelles/andreas-babler-kein-nato-beitritt-mit-der-spoe-neutralitaet-schuetzen/>

Kekkonen U. [1967] – „There are as many kinds of neutrality as there are neutral states“

NATO. (2022, May 23). *Relations with Austria.* North Atlantic Treaty Organization ,

from https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48901.htm

Neos. (2023, March 28). *Landesverteidigung*. Alle Informationen Zur Politischen Partei NEOS. <https://www.neos.eu/programm/themen-a-bis-z/landesverteidigung>

Party Programme of the Freedom Party of Austria (FPÖ). (2011).

Statement of Government Policy 1 October 2002. (2002, October 1). Regeringskansliet. <https://www.government.se/information-material/2002/10/statement-of-government-policy-110-2002/>

Statement of Government Policy 16 September 2008. (2008, September 16). Regeringskansliet. <https://www.government.se/speeches/2008/09/statement-of-government-policy-16-september-2008/>

The Observatory of Economic Complexity. (2024). *Austria (AUT) Exports, Imports, and Trade Partners*. The Observatory of Economic Complexity, from <https://oec.world/en/profile/country/aut>

The Observatory of Economic Complexity. (2024). *Sweden (SWE) Exports, Imports, and Trade Partners*. The Observatory of Economic Complexity, from <https://oec.world/en/profile/country/swe>

Van Der Bellen, A. (2001). *Grundsatzprogramm der Grünen*.

4.2 Novinové články s uvedenými autory

Armangue, B. (2022, December 2). *AP PHOTOS: Propaganda billboards embodied Russian occupation* | AP News. AP News. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe->

9f671d979709c0ea2a63bddd0044364

Bauvir, E. (2024, July 12). POLITICO Poll of Polls — Austrian polls, trends and election news for Austria. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/austria/>

Berriault, L. (2022, September 12). Even after Ukraine, Austria remains neutral – GIS Reports. *GIS Reports*. <https://www.gisreportsonline.com/r/austria-neutrality/>

Erdbrink, T., & Kramer, A. E. (2020, August 26). Sweden Raises Alarm over Russian Military Exercises. *The New York Times*, from <https://www.nytimes.com/2020/08/26/world/europe/sweden-russia-NATO-Baltic-Sea.html>

Höller, L. (2024, March 15). Sweden and Finland have dropped neutrality. Austria still fetes it. *Defense News*. <https://www.defensenews.com/global/europe/2024/03/15/sweden-and-finland-have-dropped-neutrality-austria-still-fetes-it/>

Chernysh, A. (2024, March 22). *GLIMPSE INTO MOBILIZATION IN RUSSIA: OVERVIEW, METHODS AND PROSPECTS* - *Prism Ua*. Prism Ua. <https://prismua.org/en/english-glimpse-into-mobilization-in-russia-overview-methods-and-prospects/>

Karnitschnig, M. (2021, October 9). Austria's Sebastian Kurz steps down amid corruption probe. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/austrias-sebastian-kurz-resigns/>

Karnitschnig, M. (2023, June 6). How Austria became Putin's Alpine Fortress. *POLITICO*., from <https://www.politico.eu/article/austria-russia-vladimir-putin-alpine-fortress-ukraine/>

Keyton, D. (2024, March 2). *As Sweden joins NATO, it bids farewell to centuries of*

neutrality | AP News. AP News. <https://apnews.com/article/sweden-nato-policy-of-neutrality-nonalignment-74ae8d15b2e27f9467634d7cde414625>

Kirby, P. (2024, May 22). *Baltic warning over Russian plan to move sea borders*. <https://www.bbc.com/news/articles/c6ppl5v1lwzo>

Liechtenstein, S. (2018, April 18). Why Austria's response to the Skripal poisoning wasn't so tough on Russia. *The Washington Post*, from <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/04/18/why-austrias-response-to-the-skripal-poisoning-wasnt-so-tough-on-russia/>

Martin, L. (2024, May 22). Putin has 'both eyes' on Gotland, warns Sweden's army chief. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/russia-putin-eyes-sweden-gotland-baltic-sea-army-chief/>

Oltermann, P. (2021, July 5). Austria's "Ibiza scandal": what happened and why does it matter? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2019/may/20/austria-ibiza-scandal-sting-operation-what-happened-why-does-it-matter>

Osborn, A. (2024, June 13). Russians told to mobilise to inflict "maximum harm" on West in response to sanctions. *Reuters*, from <https://www.reuters.com/world/europe/russians-told-mobilise-inflict-maximum-harm-west-response-sanctions-2024-06-13/>

Ronquist, F. (2022, December 28). *Why Sweden's Social Democrats U-Turned on NATO*. Retrieved July 29, 2024, from <https://jacobin.com/2022/12/sweden-nato-social-democrats-kurdish-support-nonalignment>

Schwarz-goerlich, A., & O'Donnell, J. (2024, March 6). Top US official warns Austria over banking with Russia. *Reuters*, from <https://www.reuters.com/world/europe/top-us-sanctions-official-delivers-warning-austria-russia-2024-03-06/>

4.3 Ostatní tisk

Deutsche Welle. (2024, June 14). Armenia to quit Russia-led CSTO military alliance. *dw.com*. <https://www.dw.com/en/armenia-to-leave-russian-led-csto-security-bloc/a-69348061>

Chicago Tribune. (1994). *Sweden secretly assisted NATOs cold war defense.*, from <https://www.chicagotribune.com/1994/02/12/sweden-secretly-assisted-natos-cold-war-defense/>

Reuters. (2020, December 9). Majority in Swedish parliament backs “NATO option” after Sweden Democrats shift. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/sweden-nato-idUSKBN28J1UL/>

RFE/RL’s Kazakh Service. (2023, September 28). Kazakh President Assures Germany His Country Follows Sanctions Regime Against Russia. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. from <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-germany-sanctions-regime-russia/32614735.html>

SvD, & Tt. (2013, November 6). Ryska bombflyg övade mot Sverige. *SvD.se*. <https://www.svd.se/a/334f70f0-c838-3256-b82a-306a4721692d/ryska-bombflyg-ovade-mot-sverige>

Tass. (2024, June 13). Medvedev urges to turn life in West into “permanent nightmare” in response to sanctions. *TASS*. <https://tass.com/politics/1802737>

The Associated Press. (2022, December 21). *Russian military announces plan to expand, create new units* | *AP News*. AP News, from <https://apnews.com/article/putin-finland-sergei-shoigu-ee953abf7f9bf217ccdaa61ec1b35ddd>

4.4 Odborná literatura

Agius, C. (2006). *The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty* Manchester University Press.

<https://www.jstor.org/stable/j.ctt155jgn0>

Agius, C. (2012a). Neutrality ‘is what states make of it’: rethinking neutrality through constructivism. In Manchester University Press eBooks (pp. 32–57).

<https://doi.org/10.7228/manchester/9780719071522.003.0003>

Agius, C. (2012b). *The Social Construction of Swedish Neutrality*. Manchester University Press.

Agius, C., and Devine K. (2011). “‘Neutrality: A Really Dead Concept?’ A Reprise.” *Cooperation and Conflict*, vol. 46, no. 3, pp. 265–84.

Austin, D. A. (1998). Realism, Institutions, and Neutrality: Constraining Conflict Through the Force of Norms. *Commonwealth: A Journal of Political Science*, 9, 37–56. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2067215

Brommesson, D., And, A. M. E., & Michalski, A. (2022). Sweden’s Policy of Neutrality. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 284–305). <https://doi.org/10.1093/oso/9780192856296.003.0014>

Burchell, J. (1996). No to the European union (EU): Miljöpartiet’s success in the 1995 European parliament elections in Sweden. *Environmental Politics*, 5(2), 332–338. <https://doi.org/10.1080/09644019608414268>

Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium*, 10(2), 128. <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>

Dalsjö, R. (2013). The hidden rationality of Sweden's policy of neutrality during the Cold War. *Cold War History*, 14(2), 175–194. <https://doi.org/10.1080/14682745.2013.76586>

Dalsjö, R. (2017). TRAPPED IN THE TWILIGHT ZONE? SWEDEN BETWEEN NEUTRALITY AND NATO. In *FIIA Working Paper*.pp. 12-13

De Flers, N. A. (2012). *EU Foreign Policy and the Europeanization of Neutral States*. <https://doi.org/10.4324/9780203235119>

Etzioni, A., & DuBow, F. (1970). *Comparative perspectives : theories and methods*. Little Brown., pp. 207-208

Gheciu, A. (2005). Security Institutions as Agents of Socialization? NATO and the 'New Europe.' *International Organization*, 59(4), 973–1012. <http://www.jstor.org/stable/3877834>

Goetschel, L. (1999). Neutrality, a Really Dead Concept? *Cooperation and Conflict*, 34(2). <https://www.jstor.org/stable/45083993>

Goode, C. F. (2023). THE VICTIM'S MANTLE: Foundations of Austria's First Victim Theory and the Waldheim Affair in the Quadripartite Occupation of 1945-1955. CEU eTD Collection.

Graf, M. (2024). Cold War Austria and Migration from Eastern Europe: Refugees and Labor Migrants. *Austrian History Yearbook*, 1–9. <https://doi.org/10.1017/s0067237824000626>

Griffiths, M., O'Callaghan, T., & Roach, S. C. (2002). Constructivism. In *International Relations: The Key Concepts* (pp. 51–53). Routledge.

Group, T. F., & Studies, I. I. F. S. (2021). *The Military Balance 2021*.pp. 85

Routledge.London, ISBN 978-10-32-012278

Hetmanchuk, N., & Laffey, R. (2013). Swedish Foreign Policy: Neutrality VS. Security. *International Relations and Diplomacy*, 1(2), 85.

Ikenberry, J. (2022). Why American Power Endures: The U.S.-Led Order Isn't in Decline. *Foreign Affairs*, 101(6), 56–73.

Järvenpää, P. (n.d.). NORDEFECO: “LOVE IN A COLD CLIMATE”?* “LOVE IN A COLD CLIMATE”?*. In www.jstor.org. International Centre for Defence and Security. <https://www.jstor.org/stable/resrep54309>

Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2011). Interdependence in World Politics. In *Power and Interdependence* (pp. 3–20). Addison-Wesley Longman.

Lottaz, P. (2020). The Logic of Neutrality. In *Permanent Neutrality: A Model for Peace, Security, and Justice*. Lexington Books. <https://books.google.cz/books?id=C5HUDwAAQBAJ>

March, J. G., & Olsen, J. P. (2011). The Logic of Appropriateness. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199604456.013.0024>

McFaul, M. (2014). Faulty Powers: Who Started the Ukraine Crisis? *Foreign Affairs*, 93(6), 167–178. <http://www.jstor.org/stable/24483933>

Mill, J. S. (1843). *A System of Logic* (Vol. 1). John W: Parker. pp. 455

Moravcsik, A. (1997). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization*, 51(4), 513–

553. <https://doi.org/10.1162/002081897550447>

Mueller, W. (2011). The Austrian state treaty and declaration of neutrality In *A Good Example of Peaceful Coexistence?* Austrian Academy of Sciences. ISBN 978-3-7001-6898-0. pp. 20-29

Nye, J. S., & Keohane, R. O. (1971). Transnational Relations and World Politics: An Introduction. *International Organization*, 25(3), 329–349. <https://doi.org/10.1017/s0020818300026187>

Persson, T. (2017). The Parliaments of the Scandinavian Countries. In *The Routledge Handbook of Scandinavian Politics* (p. 258). Routledge. <https://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1120617&dswid=-382>

Petersen, K. K. (2003). Neutrality, a Common Foreign and Security Policy, and Conflict Resolution" The Future of European (and Global?) Security. EUSA 8th Biennial Conference, 12–13. <http://aei.pitt.edu/2908/1/147.pdf>

Pizzinini, A. M., & Ómarsdóttir, S. B. (2024). Austria's Status of Neutrality: The Alpine State's Commitment to the Concept of Permanent Neutrality as a Small State Navigating Increased Global Tension. pp. 42

Plassnik, U. (2013). On the Road to a Modern Identity: In *The University of New Orleans Press eBooks* (pp. 55–94). <https://doi.org/10.2307/j.ctt1n2txd9.5>

Przetacznik, J. (2022). The EU's foreign, security and defence policy after Russia's invasion of Ukraine. In European Parliamentary Research Service (p. June 2022).

Quaritsch, L., & Nigl, N. (2024). Austria's Action for Annulment.

<https://doi.org/10.59704/f2290c7c08819084>

Radoman, J. (2021). Military Neutrality of Small States in the Twenty-First Century. In *Springer eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-80595-1>

Rendl, A. (1998). Neutrality and the EU: An Austrian View. In *Springer eBooks* (pp. 161–168). https://doi.org/10.1007/978-1-4757-2832-3_12

Risse, T., Engelmann-Martin, D., Knope, H.-J., & Roscher, K. (1999). To Euro or Not to Euro? *European Journal of International Relations*, 5, 154–155.

Rose, G. (1998). Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144–172. <https://www.jstor.org/stable/25054068>

Sheehan, J. J. (2013). What Does It Mean To Be Neutral? Postwar Austria from a Comparative Perspective. In *The University of New Orleans Press eBooks* (pp. 121–140). <https://doi.org/10.2307/j.ctt1n2txd9.8>

Simpson, A. W. (2018, February 5). *Realism, Small States and Neutrality*. E-International Relations. https://www.e-ir.info/2018/02/05/realism-small-states-and-neutrality/#google_vignette

Walt, S. M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9(4), 3–43. <https://doi.org/10.2307/2538540>

Walt, S. M. (1987). Explaining Alliance Formation [JSTOR]. In *The Origins of Alliances* (pp. 17–26). Cornell University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt32b5fc>

Walt, S. M. (1987). Explaining Alliance Formation [JSTOR]. In *The Origins of Alliances* (pp. 21–26). Cornell University

Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt32b5fc>

Walt, S. M. (2022). What Are Sweden and Finland Thinking? *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2022/05/18/nato-sweden-finland-russia-balance-threat/>

Waltz, K. N. (2000). Structural Realism after the Cold War. *International Security*, 25(1), 5–41. <https://www.jstor.org/stable/2626772>

Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391–425. <http://www.jstor.org/stable/2706858>

Wendt, A. (1995). Constructing International Politics. *International Security*, 20(1), 71. <https://doi.org/10.2307/2539217>

Wilhelmus, L., & Juhola, T. (2024, March 13). Katso grafiikoista, miten Suomen ja Ruotsin sotilaallinen voima eroaa. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/a/74-20076173>

Zacher, M. W., & Matthew, R. A. (1995). Liberal International Theory: Common Threads, Divergent Strands'. In *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge* (pp. 107–150). Charles W. Kegley.